

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

NORDENS QVINNOR.

1876.

18:e Årg.

5:e och 6:e häft.

Innehåll:

	Sid.
35. Några data ur en Drottning's lif. Af <i>Esselde</i>	275.
36. Gamle Heltberg. Poem af <i>Björnstjerne Björnson</i>	279.
37. Anteckningar under läsningen af Stopford A. Brooke's arbeten.....	283.
3. Barnalif.	
38. Om småbarnslärarinnor för hem och skola. Af E. N.....	290.
39. Resebref från <i>Gerda</i>	298.
40. Några bilder ur den franska diktverlden: Alphonse Daudet. Af <i>Esselde</i>	316.
41. Barnet spion. Berättelse af <i>Alphonse Daudet</i>	324.
42. Notarien. Berättelse af <i>Alphonse Daudet</i>	332.
43. Några veckors sommarlif bland Östgötaskären af —th—.....	337.
44. Boköfversigt.....	347.
45. Handarbetets Vänner. Årsberättelse från arbetsåret 1875—1876.....	351.
46. Minneslista för tidningsläsare.....	359.
Mönster.	

STOCKHOLM,

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

35. Några data ur en Drottning's lif.

1807. Född under Milanos himmel, i kunglighetens sköte och till nära frändskap med den tidens verldsbeherskare.

1814. Indragen jemte föräldrarne i det napoleonska verlds-
väldets, den omättligen ärelystnadens, den sjelfviska storhetens fall.

1814—22. Uppfödd i det ädlaste hem under den vemodiga skuggan af fallen storhet, men i medvetande om en högre, en oförgängligare storhet såsom lifvets mål.

1822—23. Ännu knappast mer än ett barn trolofvad med sonen till den hjelte, hvilken i spetsen för nationerna befriat Europa, i det han störtat det napoleonska väldet och dermed äfven hennes faders tron.

Ifrågasatt utbyte af den blifvande arfprinsessans katolska trosbekännelse mot den lutherska. Konungens svar: »c'est égal!»

Den sextonåriga furstinnan, i knoppande fägring, hamnad i det nya fäderneslandet och skridande — sjelf en vårens bild — in i den nordliga våren, späd, men vän och älsklig som den.

Furstebroden mottagande folkombudens helsning. Ett ögonblicks tystnad under afvaktan på hennes svar. Allas ögon riktade mot den ljufva gestalten, alla lyssnande efter de främmande orden, dem tolken står redo att tyda. En rosensky öfver det sköna anletet —, en blyg blick ur de djupblå ögonen — och rent och klart ljuder den välkända helsningen:

»Gode herrar och svenske män!»

Orden sprungna från furstinnans läppar till de lyssnandes hjertan. Sorl af rörelse. Tårar i kalla statsmannas ögon. Stundens intryck oförgätligt, erinradt ännu af åldringar vid grafvens brädd.

1826—32. En tronarfvings födelse helsad med jubel.

Älskad som maka, ömt omhuldad af konungen, buren på händerna af folket.

Karakterens utveckling i värmen af all denna kärlek från ungmöns till kvinnans.

En märkbar dragning till makens religion, tillskrifven inflytandet af en bland den svenska kyrkans mäktigaste andar samt kvinnohjertats åtrå att i allt blifva ett med den älskade. Häraf stor oro i Rom samt ifriga och framgångsrika kraftansträngningar, för att med oslitliga band fästa den blifvande drottningen och konungamodren vid S:t Petri stol.

1832—33. En katolsk kyrka grundlagd i hufvudstaden och invigd med prunkande ståt.

1833—44. Törnen bland lyckans blomster.

Det husliga lifvet i fursteborgen under moderligt uppfostrande verksamhet samt en allt mera vinnande makt öfver omgifningen.

Den mer och mer pröfvande ställningen mellan den gamle om sitt välde nidkäre konungen och hans i tvungen verksamhet bidande efterträdare — mellan å ena sidan den öfverlägsne, men för den nya tidens kraf oåtkomlige *statsmannen*, å andra sidan den varmhjertade, af tidsanden genomträngde *menniskovännen*, — den ene fordrande allt för det *politiskt kloka*, den andre böjd att medgifva allt åt det *menskligt goda och sköna*.

Medlande der det gällde andra, böjande sig der det gällde henne sjelf och hennes egen lycka.

År af de bittraste pröfningar. Smärtan ej förrådd af ett ord, en blick; leendet fästadt på hennes läppar såsom lidandets insegel; bikten hennes enda förtrogne, bönen och den fyllda pligtens tillfredsställelse hennes enda tröst. Biktfadrens ord till en vän: »*Hon går såsom genom eld,*» enda spåret af hvad hon led.

Själen småningom härdad; vekheten viken. Kraften rådande på ömheten, pligten på kärleken.

1844—52. Landets drottning, fyllande med sällspord vär-

dighet tronens kraf, följande med deltagande de nya idéernas inträde i samhällslifvet och stående i oroliga tider lugn och orädd vid konungens sida.

Lossnande band återknutna.

Moderslyckan blomstrande i den ännu obrutna kretsen af unga hoppgifvande söner och en älsklig dotter.

1852—53. Hjertat, föga värnadt af kunglighetens mantel, träffas på nytt af de hårdaste slag.

Modren i tårlös sorg vid båren der den furstlige sångarynglingen — hennes och folkets älskling — låg bleknad i döden; den menskliga smärtan dock alltid betvingad under den konungliga värdigheten, och detsamma fordradt af de närmaste.

Makan, kämpande med döden om en älskad makes lif, och vakande vid dottrens plågebädd.

Slutligen det slocknande hoppet återtändt — make och dotter, stödda vid hennes aldrig svigtande arm, börjande lefva på nytt.

Offentlig glädjefest. Äfven nu ett sorl, men af djupare rörelse. Skaldens ord:

»Din drottning — böj dig folk!»

förverkligade i djupaste mening.

1853—55. Familjetvister med en mäktig granne. Upprörda tider. Krig på kontinenten under inflytande af drottningens frände, den nye Napoleon. Ättefadrens politik, följd af sonen till en tid, nu öfvergifven, och förbund slutet med den nye Napoleon.

1856—59. Förhoppningarne svikna. Konungen plötsligt sjunkande till kropp- och själskraft. Drottningen, som alltid, obruten vid hans sida. — »En konung svag — dignande under kronan? Omöjligt!» — der hans styrka brast, måste hennes träda till. Deraf hennes sträfvan att från sin starka ande ingjuta skenet af kraft och lif hos den i årtal döende.

1859—73. I yttre måtto intagande det andra rummet, dock i värdighet, i konungslig storsinhet, i ädel takt alltid bibehållande det första.

Framgent följande med lifligt intresse de nya tidsrörelserna; önskande för sitt folk friare samhällsformer, men bäfvande för djerfheten af det nu i denna riktning tagna steget. Om ej älskande religionsfriheten, dock begagnande henne med ett kanske alltför långt drivvet trosnit; ogillande encyclican och ofelbarhetsdogmen, men dock troget försvarande kyrkans makt och oantastlighet.

Bittert pröfvad ännu — så af lifvet som af döden — och bärande allt med undransvärd styrka.

Vördad och älskad af de kära, döden skonat, dock alltför högt stående att ej i någon mån röna ensamhetens smärta.

Hjertat, tuktadt i pligtens och den tysta uppoffringens skola, sällan röjdt, stundom misskändt; djupt känsligt dock för en, genom den kallare vördnaden, någon gång frambrytande kärlek hos omgifningen.

1873—76. De förenade folken hembärande den åldriga landsmodren sin hyllning, ej nu med yrande hänförelse eller upprördt deltagande, men med den lugna värmen af en femtiåra tillgifvenhet.

Den fasta viljekraften, den osvikliga offervilligheten för den konungsliga värdighetens kraf samt den moderliga troheten för barn och folk — dessa, jemte ett brinnande trosnit och en oafåtlig kärleksverksamhet, de betecknande dragen af ett åldrande, men dock alltid obrutet och andekraftigt lif.

Aldrig upprörd af ett tvifvel på sig sjelf, sin uppgift eller sin Gud, glad i medvetande att efter förmåga hafva fyllt ett stort lefnadskall, och lycklig i vissheten att i ett bättre lif få lefva bättre, gick hon bort, såsom hon kommit, med den nordliga våren — ej isfri ännu, men klar, och med himlens värme bunden på djupet.

Hennes sista ord: »hvad jag är lycklig!»

Esselde.

36. Gamle Heltberg.

Jeg gick på en liten, meget pyntelig skole,
 på hvilken både kirke og stat kunde stole.
 Den drejed helt stilfærdig i stats-maskineriet,
 og skönt det kunde høres på hjule-knirkeriet,
 at sjælden den smurtes af åndens talg,
 så var på hine kanter slät intet valg;
 vi *måtte* gå der, til vi blev store,
 Jeg gick der også; — men læste Snorre.

De samme böker, de selv-samme tanker,
 som lærer efter lærer på kongelig forordning
 i slægt efter slægt selv-forsagende banker,
 — og som ene skaffer lærer og lærling befordring! —
 De samme böker, de selv-samme tanker,
 som flinkt af hele slægten gör en eneste én,
 en förträffelig fyr, som kan stå på ett bén
 og ramse hele leksen, som der slippes et anker! —
 De samme böker, de selv-samme tanker
 ifra Hammerfest till Mandal — (sådan staten os sanker
 i en alting og os alle konserverende forening,
 hvori alle pene folk får én eneste mening!) —
 De samme böker, de selv-samme tanker
 kamraterne åd; men jeg tapte apettiten
 og så länge vraged kosten, til jeg ånnelig blev kvit den —
 og hoppede glad over hjemmets skranker.

Hvad mig mödte på rejsen, hvad jeg tänkte derved,
 hvad der steg i min själ på det ny-valgte sted,

hvor framtiden lå, det jeg lader i stikken
for at skildre, hvad jeg så på »student-fabrikken».

Skæggede karler, tidt over de tredve,
og slukne på hvært ord, sat og trälledede bredved
rejicerede kropper på sytten år,
sorgløst-galne som spurv i vår.

— Kraftige sjö-män, hvis äventyr-sin
först drev dem af skolen i livet in, —
men siden på togt til den attrå, som kräver
lys af tänkningens sol over alt det, som lever.
— Fallerede köpmän, som stilt bak sin disk
havde bejlet til boken, intil kreditor blev bisk
og tok varerne fra dem. *Nu* de läste »på lån».
Og ved siden dövne »löver», — det var nästen som hän!

— Unge ärgärrige, »norske» jurister
»präler»¹⁾ og präke-lystne seminarister,
— Kadetter med en skade på arm eller bän;
— bönder, hvem en skole falt altfor sän: —
her de alle vilde bryte i latinen främ
på ét år, eller to, — imot otte eller fäm.

De hang over bänken, de lå imod väggen,
i hvärt vindu sat to, én just prøvede äggen
på sin ny-slepne kniv i den bläkkede pult.
Gännem tvänne åpne rum var det dörgende fult.

Lang og slåpen, i halv-dröm, på ytterste linje
sat og grunded for sig selv *Aasmud Olavsens Vinje*;
Anspänt og mager, med farge som gibsen,
bak et kul-sort, umädeligt skäg *Henrik Ibsen*.

¹⁾ Som alene havde en »präliminär»-eksamen til den »norske» (ikke latinske) ämbeds-eksamen.

Jeg, den yngste i laget, gik og vanted på parti,
intil nyt kuld kom in, over jul *Jonas Lie*.

Men »manden», vor chef på det logiske tog
»gamle Heltberg» af alle var den snurrigste dog!
I pels-støvler stod han, i hunde-skins-trøje
(for astma og gigt måtte kæmpen sig böje).
Ej skin-huen skjulte hans panne, den høje,
hans klassiske drag og hans mächtige öje.
Nu krum-böjd af smärte, nu rejst af sin kraft,
han kasted stærke tanker, og han kasted ej lavt.
Kom lidelsen värre, og den mödtes igen
af viljen i hans själ, og han tok som et spän
mod anfal på anfal, — hans öjne de flammed,
og händerne sig knytted, som om dybt han sig skammed,
fordi han havde veket en stun! — ja, da var vi,
dypt slagne af det store i kampen, da bar vi
et billede hjem fra hin stormende tid,
da der suste gännem landet en »*Wergelands-rid*»!
Der var krafter i de karler, som var med på hin lek,
der var vilje i de krafter, som dengang steg.

Nu stod han der tilbage, forglämt i sin krok.
Men gärningen, han gjorde, den var en hövdings dog!
Han sprängte tankens ävne af skole-pugets bånd,
hans läre var selvständig, hans förelse var ånd;
personligheden typisk: på tröndersk-hedemarkisk
skar han fore i teksten; og uinskrænkt-monarkisk
var hans vrede over fejl; — men den lagde sig straks,
eller steg til en patos af ädleste slags,
der ofte slog tilbage i selv-ironi
og en styrt-regn af vid, hvorved ingen sad fri. —
Sådan styred han sin »horde», sådan gik det gännem landet,
det klassisk-skönne land, som vi härjede forbannet!

Hvor forfærdet stod ej *Cicero*, *Virgil* og *Sallust*
på forum och i tämplet, hvor vi rasede just!

Det var atter Goter-toget over Romas ruiner,
det var *Tors* og *Odins* ånd over Jupiters latinere,
— og den gamles »grammatik»¹⁾ var en dværge-smedet hammer:
når han svang den, da det gnistrede og kastede flammer.

Den flok af »barbarer», han førte afsted,
havde just ej til mål hist at sætte sig ned.
Den blev *ikke* »latinere», ej fremmed tænknings træl;
men den blev under toget alt mere sig selv.

Han invariant sproget for os som en tænknings lov,
og de, der fulgte med ham, fik et lifligt behov
til udfærd og til under, fik erobringens mod
til angrep på, hvad hidtil som uløseligt stod.
Hvår tolkning, han gav, blev som syn, vi havde haft;
det øged vor unge personlige kraft.
Hans billeder blev nedslag i vor skapende lyst.
Hans vid blev styrke-prøve; den gav ævne till dyst.
Hans vælde var os vægten, hvarpå småt fra stort blef skilt,
hans patos bud fra kampen, som luede stilt.

Den syke kæmpe længtes så tidt fra sin krok;
han vilde, om än kun i én eneste bok,
vise *lidt* af, hvad han var, vise fler det än os: —
han lå hvær dag for udfærd; — men kasted aldrig loss.

Hans »grammatik» kom ikke!²⁾ Han selv gik derhen,
hvor tænknings lov ikke skrives med pen.

¹⁾ Heltberg havde udarbejdet en særegen latinsk grammatik, højst-mærkelig.

²⁾ I tyve år havde han talt om at udgive den; ja, ånøg fåt tilskud af
stortinget dertil; men — den skulde altid forbedres!

Hans »grammatik» kom ikke! — men det liv, den har havt, behövde ikke svärtens forlängende kraft.

Det levde i hans själ, så mäktigt, så varmt, at tusen bökers liv imod det bliver armt.

Det lever i den skare sælvständige män, hvis tänkning, han gav marg, og som finnes igen, i tingets sal, for skranken, i skolen, i kirken, i digtning og i kunst, og hvis levnet og virken har vist sig at have en stärkere art, fra *Heltberg* deres ungdom gav højere fart.

Björnstjerne Björnson.

37. Anteckningar under läsningen af Stopford Brookes arbeten.

Barnalif.

Det är en ljuf tanke att barnen, hvilka vi bära på våra armar, äro utgångne omedelbart ur Guds hand, att de äro gåfvor af Hans kärlek, att för deras öron ännu ljuder en svag efterklang af harmonien i Guds lif, att öfver deras anleten ännu ligger kvar ett skimmer af det oskapade ljuset. — Hedniska och kristna skalder hafva gifvit form åt denna tanke och ingen älskande fader eller moder förnekar den, ehuru något bevis för dess riktighet icke kan framläggas. Den som ser sitt barns lilla anlete ljusna och dess armar sträckas emot honom när han kommer, erfar icke blott nöje, utan en djup och ödmjuk tacksamhet öfver att något så rent och Gud så närstående blifvit honom — den ovärdige — så fullt, så utan all misstro anförtrodt. Barnets tilltro synes bära med sig till oss något af Guds förlåtelse. Meniskan ser ett uttryck af sin himmelske Faders öfverseende kärlek i barnet som älskar henne och tror på henne. Icke heller kan

denna tanke bortvisas af den som på filosofiska grunder antar att allt lif är af Gud — är yttringar af en gudomlig tanke. Han vet att en del af den Guds tanke, som innebäres i menskligheten, förkroppsligats i hans barn, att hans barn är ämnadt att uppenbara densamma, och att detta är ändamålet hvarför Gud låtit det komma hit. Doldt i denna lilla smula af menskligheten spårar han ett frö af Guds eget lifs element, hvilket skall växa upp och ge skörd i ett verksamt lif, som väsendtligt skiljer sig från andras lif.

Och följer också, på den första öfversvallande glädjen och tacksamheten för en sådan gåfva, en skugga af vemod vid tanken på allt mörker som hotar detta himmelska ljus — när föräldrarne besinna huru mycket deras barn kan komma att lida, hur långt det kan förvirra sig från Gud — så kunna vi dock icke, — vi som tro, på en rättfärdig och kärleksrik Fader — icke på en nyckfull afgud — misströsta om utgången. Våra barn äro i Hans hand, de skola, de *måste* fylla sin bestämmelse att uppenbara Gud; ty Gud kan icke ge en enda af sina tankar till spillo. Om allt lif är i Gud, kan intet lif för alltid slita sig loss från Gud. — Våra barn liksom vi sjelfva hafva i arf frälsningens rätt; — år af hvad vi kalla tid må förgå innan de kunna uppfostras att de facta taga denna rätt i besittning, men utgången, den slutliga föreningen med Gud, än så viss som Guds egen tillvaro.

Föreställningen om det, så att säga, gudomliga hos barnet understödes ytterligare af det innerliga förhållande, hvari Kristus trädde till barnen. Då vilseledda religionsiffrare vilja påtruga oss öfvertygelsen att våra barn äro djefvulens afkomma, och sålunda söka förgifta den renaste af alla menskliga känslor, huru lugnt att då kunna trygga oss vid Frälsarens ord. »Sen till, att I förakten ingen af dessa små; ty jag säger eder att deras englar i himlen se alltid min Faders ansigte som är i himlen.» — Eller detta: *»utan I blifven såsom barn, kunnen I icke inkomma i Guds rike.»* Eller slutligen det ord hvari han likasom ingår i det lilla barnets

själ — detta som kallas ett djefvulens barn! — sägande: *»hvilken som undfår ett sådant barn i mitt namn, han undfår mig.»*

Och blotta tanken att Kristus sjelf varit ett barn, och sålunda gifvit också barnet ett heligt, ett evigt berättigande — huru synes icke denna tanke öfvergjuta vårt barn likasom med himmelskt ljus. Det synes oss lefva, röres och hafva sin varelse i Kristi barndom.

Vare långt ifrån oss den häfdvunna, men i sanning hädiska förklaringen af arfsynden, som framställer barnen — Guds dyrbaraste gåfva — såsom djefvulens tillhörighet. — Vi äro födda med en ofullkomlig natur, som förleder oss till synd, men som i sig sjelf icke är mera syndig än färgblindheten hos en seende. Denna ofullkomlighet är den menskliga naturens kännetecken, det som särskiljer menniskan från Gud, från englarne och från djuren; det som gör henne till den, så vidt vi veta, enda varelse som är mäktig af en utveckling. — Denna ofullkomlighet är afsigtlig, inrättad af Gud sjelf, som ville befolka sin verld med ett lefvande väsende, hvars historia skulle utgöra en fortgång till fullkomlighet genom ofullkomlighet — — —

Inse vi detta, då är också den första känsla som våra barn ingifva oss *vördnad för det gudomliga hos dem, samt ett innerligt begär att hjälpa dem att komma till medvetande af den gudomstanke, som blifvit nedlagd hos dem samt att i sitt lif gifva honom ett så vidt möjligt rent uttryck.*

Detta borde vara grunden för all uppfostran. Vore det så, skulle vi ha bättre män och bättre qvinnor.

Lika så visst som barnen, om de lärdes att Gud bor i dem och gör dem mäktiga till det goda, skulle älska Gud och sträfva att lyda Honom lika visst drifvas de under det motsatta systemet i motsatt riktning, och största beviset på tillvaron af något gudomligt i deras natur är kanske just att detta förvända system ej ännu värre förnedrat dem än som skett. Hvad kan väl vara mera lämpligt att ingifva låga känslor och dana en ful och

stympad natur, än ett uppfostringssystem som går ut på — icke att utveckla Gud inom oss, utan att piska djefvulen ur oss. Låt barnen tro att de äro i grund förderfvade och de skola så förblifva! — De skola efter en barndom, hvars oskyldiga glädje förbittrats och sölots, kastas ut i verlden, vanda att lefva utan Gud, — lärda att tro på det onda i stället för på det goda.

Tron — denna själens förmögenhet, hvars yttre form är *förtroendet*, — är det första kännetecknet på en oförderfvad barndom. Det första föremålet för barnets tro, det är du, moder, fader eller uppfostrare. Du står för ditt lilla barn i Guds ställe och dess första föreställningar om Gud taga din prägel. Kommer det att i hat och räddhåga tro på en svartsjuk, nyckfull, tyrannisk Gud, så ve dig! Och när barnet vuxit ifrån de första inskränkta föreställningarne, och det börjar om ej annat af vetgirighet spörja hvem Gud är och hvad Han vill; — och när sedan Gud tid efter annan likasom rör vid det — när andliga spörsmål börja vakna, inre röster förnimmas — när lifsarbetet begynner och i den upprörda jordmånen det andliga sädet börja gro: hvad har du då gifvit ditt barn att trygga sig till? Hvilka idéer har du gifvet det till lösning af lifvets gåta? hvilka tankeformer, som under inflytandet af pånyttfödd kärlek och tro kunna för dess spörjande ande taga Guds gestalt?

O! I veten ofta icke hvad I gören, I fäder och mödrar. Hvad bedröfvelse, hvilken bitterhet, hvilken förfärlig kamp eller hvilket hopplöst uppgifvande af hela saken I bereden edra barn genom de olycksbringande dogmerna om en hämndfull Gud och en hotande himmel, med hvilka I uppfyllt deras själ. Många och långa år gå om innan en menniska, hvars barndom sålunda om-töcknats, kan arbeta sig igenom dess dödande atmosfer ut i fria luften och se Guds anlete utan täckelse.

Och förstör du den naturliga barnatron, så förstör du i och med detsamma denna barndomens glada naiva tilltro till sig sjelf, från hvilken springer detta glada lifsmod, denna spontana hand-

lingskraft, som uppenbara sig i troskämpens segrar och i hjeltens stordåd så väl som i snillet's skapelser. Det är ovist att med tung hand nedslå denna barnets sjelftillit. Låt gossen tro att ingenting är honom omöjligt, till dess naturen på sitt eget oemotståndliga sätt låtit honom känna gränserna för hans makt och lärt honom ödmjukhet. I barnets förhållande till hemmet och människorna kan du sjelf stäcka dess mod så snart det vill slå öfver till påflugenhet eller tanklöshet — icke genom hårda förebräelser utan genom att vädja till dess bättre känslor. Med det enkla budet: *»gör och säg ingenting, mitt barn, som kan såra andra!»* uppställer du en gräns, som, utan att nedslå barnets naturliga mod, tilltalar dess rättskänsla och anslår dess begär att göra sig älskd, hvilka tvänne element i lika hög grad som trossinnet ingå i den oförderfvade barnanaturen. Vår tids brist på skapande snillen och ledande karakterer samt dess öfverflöd på kritiska sinnen kan måhända till stor del tillskrifvas den förvända riktning af det moderna uppfostringssystemet som går ut på att hos barnet, redan hos den lille fem- eller sju-åringen undergräfvat naiveteten — troskyldigheten — och bringa det ej blott att i förtid tänka — utan ock att *tänka öfver sina egna tankar*. — Det är med konstens och i viss mån äfven med vetenskapens rike såsom det är med trons — *»ingen kommer derin utan han är såsom ett litet barn.»*

Låt då barnet vara barn! låt det lefva sitt troskyldiga lif, låt det fröjdas af leken, af framgången, af sin egen uppfinningsgäfvor och af kärleken som det får och ger. Låt det lefva detta naturliga barnalif, hvilket, midt under leken och det omedvetna nöjet af att blott vara till, då och då genomilas af en djupare tanke som kommer och går, en förkänsla af något tillkommande — en dunkel känsla af något stort, oupphinnligt — en svag aning om hvad pligt, hvad försakelse vill säga. Och var viss att alla dessa förnimmelser, som komma och gå och förgätas, dock aldrig dö, utan stanna i djupet af den omedvetna barnasjälen och der

dana hjertat och bygga på det som i tidens fullbordan skall bli en människa, en man eller qvinna, i hvars inre barnets otänkta tankar åter skola dyka upp, för att höja hennes sinne och söka sig uttryck i hennes lif.

Vi förderfva hela denna Guds och naturens gudomliga uppfostringsplan genom att tvinga barnet ur omedvetenhet till själfmedvetenhet, genom att fordra af det en förtidig tankeverksamhet och stäcka dess glada mottaglighet genom för mycken undervisning, för hastig drifning. Låt det till en tid förblifva i okunnighet om sig sjelft; lemna det i dess himmelske Faders händer, låt det lefva naturligt och indricka visdom och kärlek ur de källor som Gud låter uppspringa omkring det. Framför allt, begär icke af det späda barnet formliga syndabekännelser och förfalska ej dess natur genom att ur dess omedvetenhet uppdrifva andeliga rörelser, som det är ur stånd att naturligen erfara.

Låt det börja med naturelreligion; — låt det behålla sin första glädje ogrumlad, se blott till att det lär känna Gud som godhetens, skönhetens och kärlekens källa. Tids nog komma synd och sorg.

Väl är det sannt att människan icke länge får behålla denna oeffterhärmliga oskuld och frimodighet, denna ostörda tro, denna öfvertygelse att ingenting är omöjligt, denna ärliga oskadda frihet, denna gudomliga glädje. Hon har blifvit förjagad ur paradiset och kan icke mer återvända dit. Men framför henne ligger ett ännu härligare Eden, den kämpande andens, hvilken stridt med Kristus mot det onda och i kraft af Honom fullgjort det verk, som Fadren förelagt henne. Der skall barnaanden en gång sammansmälta med menniskoanden, och der få vi ännu en gång, då med förädlad kärlek och fullrustad kraft, såsom Guds barn och Kristi fullgångna människa, sjunga om landet der ingen gråt skall vara mera.

Visserligen frestas vi stundom under lifvets vilda, af tvifvel och motsägelser förvirrade kamp, att med bitter saknad blicka

tillbaka på vårt lyckliga barnalif då vi drömde så vackert om himlen och trodde så obetingadt på Gud. Men snart inse vi att ehuru vår religion icke mera är så enkel, så är den därför icke mindre gudomlig; att vår tro är, om ock mera frestad, dock starkare, våra känslor mindre brusande men varaktigare, vår kärlek till Gud mindre skuldfri, men, o! huru mycket djupare; att vårt lif väl icke är så leende nu, men att framför oss ligger i solglans härlighetens land. Och der skola vi älska vår Fader med barnets frimodighet och människans bäfvande kärlek. Der skola vi åter höra vår barndoms sånger men nu tonande i fullare, rikare harmoni och se vår barndoms syner men med djupare blick. Vi skola tillbedja Gud med samma hänförelse som förr, innan vi började våra vandringsår; men glädjen är större nu, ty den är offerglädje, allting är såsom nytt ty vi ha vuxit ut till människor, och sträfvan till fullkomlighet fyller oss med kraft och glädje. Men aldrig skola vi under den himmelske Fadrens ledning förlora vårt barnasinne. Midt under det ändlösa lif af stegrad verksamhet för de högsta, de heligaste ändamål, som evigheten har i beredskap åt oss, skola vi städse med känsla af oändlig frid fly till vår himmelske Fader, bedjande åter den gamla bönen:

Gud, som hafver barnen kär,
Låt mig blifva der Du är.

---

38. Om småbarnslärarinnor för hem och skola.

Några årtionden äro förflutna, sedan Geijer om folkundervisningen uttalade det nästan till ordspråk blifna påståendet, *att blott det bästa är godt nog åt folket*. Den tid, som ligger emellan detta yttrande och vår tid, har på flera sätt i folkundervisningen lemnat spår af den Geijerska satsens tillämpning. Lärarebildningen och läroböckerna, skolhusen och skolmaterielen blifva årligen bättre; misstag rättas, nya rön göras, och ehuru ännu mycket återstår att på detta område skapa och omskapa, så är en god riktning gifven åt det hela, och vi kunna emotse, om ock inom en aflägsen framtid, förverkligandet af det folkskoleideal Sverige vid verldsutställningarne låtit hägra som ett önskemål för utläningar och — oss sjelfva!

Liksom folkbildningen har lärarinnebildningen under senaste årtionden raskt utvecklats. Och det har just varit i folkskolan, som de svenska lärarinnorna först ådagalagt den skicklighet i undervisning och den förmåga af skoltuktens uppehållande äfven bland gossar, hvilka småningom haft den lyckliga följd, att i enskilda elementarskolor för gossar lärarinnor vunnit insteg och erkännande.

Flera folkskolelärarinnor — och bland dessa åtskilliga synnerligen framstående — hafva på enskild väg erhållit sin utbildning, och »lärande lärt» sina ypperliga undervisningsmetoder; flertalet har dock genomgått statens seminarier, af hvilka tvenne nya med treårig kurs 1875 upprättades i Kalmar och Falun för att möta det stigande behovet af folkskolelärarinnor. Småskolelärarinnorna deremot hafva ej utbildats endast vid statens ettåriga seminarier, utan äfven vid lärokurser, stundom ettåriga,

stundom blott två månader långa, samt upprättade genom kommuners, men isynnerhet genom landstingens försorg.

I sig sjelf en glädjande företeelse, har dock denna sträfvan för lärarinnebildningens höjande äfven några betänkliga sidor. Bland de hundratals äldre, och än flera yngre qvinnor, som i vårt land årligen bildas till eller redan verka som folk- och småskolelärarinnor, kan man nämligen ej hoppas att finna alla lifvade af kärlek till sin uppgift eller särskildt begåfvade för den samma, och den undervisning folkets barn af dem erhåller blir således ej detta »bästa», som blott »är godt nog». Hos dem, som underkasta sig de förarbeten och de uppoffringar af tid och penningar, hvilka den treåriga kursen kräfver, torde man i allmänhet kunna förutsätta åtminstone endera, antingen kärleken till uppgiften eller begåfningen för den samma. Men hvad småskolelärarinnorna angår är det ofta annorlunda. De flickor, som välja denna bana, der de efter några månaders till ett års lindrigt arbete erhålla hvad de kalla en oberoende ställning, komma vanligen från fattiga handtverkar- eller bondhem, ja stundom från fattighuset. De hysa afsmak för kroppsarbetet, motvilja för tjenstflickans ställning, samt lifvas af lusten att »komma sig upp» d. v. s. få heta mamsell, kunna köpa sig hatt och njuta andra liknande »rättigheter». Genaste vägen här till är att bli sömmerska — för hvilket emellertid fåtalet har håg och handlag — eller småskolelärarinna.

Det torde icke vara något vågadt påståande, om vi säga att den lilla kunskap och metod, dessa flickor i småskolekursen vinna, visserligen för en del mera begåfvade bli början till fortsatt utveckling, men att de deremot ge åt mången halfbildningens följesven högfärden, hvilken visar sig i en skef uppfattning så af dem sjelfva som af deras ställning. Ej heller blifva *de* få, som verka i sitt kall utan håg och nit, samt lefva på några kinesiskt följda, metodiska anvisningar, utan sinne för vidare förkofran.

Knappast torde heller det antagandet vara för strängt, att nämnda högmod är en af anledningarne till den stora svårighet som finnes för de familjer, som önska erhålla dylika lärarinnor för sina barn, att häri lyckas. Om än somliga afslag härröra af småskolelärarinnornas hängifvenhet för folkundervisningen, kan man dock ej antaga att detta alltid är det skäl som gör, att de »föredraga sitt oberoende», såsom svaret på hvarje anbud till plats i ett hem vanligen lyder.

Hvaruti består i sjelfva verket detta oberoende, gent emot det beroende en anställning i ett hem skulle medföra? Vid en jämförelse finner man att småskolelärarinnan på landet har omkring 300 kr:s lön, eller 200 kr. jämte husrum och vedbrand, samt för detta har skyldighet att under minst 8, oftast 10 månader om året, dagligen (Lördagen undantagen) 6—8 timmar undervisa en stor barnaskara, i ett ofta qvaft och illa försedt rum, samt dertill nödgas flytta omkring på flera ställen i socknen. Med ofvan nämnda lönevilkor är klart, att en småskolelärarinna måste vara sin egen tjenarinna, ehuru vi nog sett fall, då de ej dertill kunnat beqväma sig, utan anlitat de biträden de haft att tillgå. I en familj känner emellertid en sådan småskolelärarinna sig vanligen förödmjukad, då man af henne begär några hemsysslor, och en dylik var t. o. m. så bortkommen och förkonstlad till sin qvinliga natur att hon, vänligt ombedd att vid måltiderna hjälpa en liten gosse, som ännu ej kunde föra skeden, besvarade detta med häftiga tårefloder: något dylikt hvarken kunde eller ville hon göra. Och denna flicka hade dock förut ständigt varit van att uträtta de tarfigaste sysslor i ett fattigt hem.

Antagom att en dylik flicka blir gift, huru skall hon bete sig? Hon gifter sig icke in i de s. k. högre klasserna, utan stannar vanligen i en samhällsställning något öfver allmogens, der tillgångarne emellertid ofta äro mindre och arbetet därför oundvikligare. Men genom sin ytliga kunskap har hon fått ringaktning för

handarbetet, och hon nödgas genomgå en hård skola innan hon lyckas — om hon ens lyckas — återfå en tidigare vana vid det samma, samt blifva en duglig husmor.

Härmed är icke meningen att säga något ondt om småskolelärarinnornas verksamhet i det stora hela taget, ej heller om de seminarier, som utbilda dem för den samma. Både den ena och de andra göra stort gagn, och vi vilja icke afråda någon med verkliga anlag från ett arbetsfält, som ännu behöfver vida flera och fram för allt bättre krafter. Vi hafva blott önskat antyda behofvet af några förändringar, som synas oss nödvändiga, för att stäfja de missriktningar vi påpekat. Först och främst skulle vi önska att examensbestämmelserna vid *alla* folkskolelärarinneseminarieerna ställdes så att bildade qvinnor, mera än som nu är fallet, skulle känna sig manade att egna sig åt folkskolan, något hvarifrån de nu afhållas, genom tvånget att genomgå en 1—3-årig kurs i ämnen dem de till stor del redan känna, för att vinna den metodiska underbyggnad och den examen, som berättigar dem till *ordinarie* platser i folkskolan. Nu besättas dessa platser hufvudsakligen med bondflickor, hvilkas hela bildning består af seminariekursen, med hvilken som bihang ofta följer en stor ensidighet, jämte ytlighet och öfverskattande af sig sjelf. För det andra böra småskolekurserna åtminstone vara ettåriga, ty ju kortare tiden är för de samma, dess större är frestelsen att strömma till dem och dess mindre duglighet kunna de meddela. Vidare böra seminarieerna inge lärjungarne aktning äfven för kroppsarbetet, och för detta ändamål bland annat undervisa dem i handslöjd. Att dylik undervisning (om ej på allra senaste tid införd) icke finnes vid några af statens seminarier för små- och folkskolelärarinnor är en sanning, hvilken nästan låter som en saga. Och slutligen borde lärare vid seminarieerna mera än som sker aktgifva på lärjungarnes anlag och sedliga hållning. I fråga om denna senare, vilja vi erinra att småskolelärarinnans ställning gent emot allmogen, från hvilken hon utgått, men som hon nu anser sig vara

öfverlägsen, icke är lätt. Hon saknar huld och skydd, är ofta vid den ålder då en mors ledning ännu behöfves, och intager en plats der hon af många ögon bevakas. Det händer också ej så sällan att en lärarinna, som i något godt hem skulle ega ett skydd mot ungdomlig obetänksamhet, stundom verkligen begår sedliga felsteg, och, i hvad fall som helst, mycket lätt utsättes för ett förtal, som skadar hennes inflytande på barnen. Dessa unga flickor stå ofta så ensamma, så hänvisade till sig sjelfva, och hafva så många vanskligheter att öfvervinna, att man måste egna sin varma högaktning åt alla dem, som trots detta vetat att, genom nit och skicklighet i sitt kall samt genom ett klanderfritt uppförande, vinna aktning och förtroende i den krets der de verkat. Och dessa sistnämndas antal skulle blifva långt större, om prest-folket och öfriga bildade familjer på landet med råd och dåd mera bistode dessa unga flickor, som ofta blott genom ett vägledande ord, en liten vänlighet, ett verkligt deltagande för deras mödosamma och af många pligter tyngda arbete, skulle uppmuntras och stärkas.

Men de flickor, hvilka sakna den hållning och det sedliga allvar, som i så hög grad fordras för att vid unga år väl fylla dessa svåra platser, gjorde derföre bättre om de sökte anställning i hemmen, der de ej sättas på så stora prof och der de snarare få den ledning de behöfva. I en familj äro fordringarne på småbarnslärarinnan sällan mera än några timmars daglig undervisning, jämte skyldighet att städa det rum hon, möjligen tillsammans med sina lärjungar, bebor, samt att under den rundliga ledighet hon eger hafva tillsyn öfver dem och deras kläder. För detta har hon naturligtvis allt fritt, samt ända till 200 kr. i lön. Men som sagdt: dylika platser antagas ogerna, ty flickor, som för några månader sedan voro stadda i de torftigaste förhållanden, anse sig genom sin lilla bokbildning så högt uppsatta att de icke utan sjelfförnedring kunna åt andra bädda en säng eller stoppa en strumpa.

Om lärarne vid seminarierna, oftare än som nu sker, *afrådde* de alldeles olämpliga från lärarinnekallet, och riktade deras håg, hvilka icke visa den ovanliga stadga och det alldeles särskilda gry, som gör den goda *skollärarynnan*, på platser i hemmen, skulle de mycket motverka den antydd obenägenheten. Komme en sådan lärarinna i en familj oförmodadt att utveckla större håg och anlag för skolan, så har hon flera möjligheter och i vissa afseenden bättre förutsättningar att fullständiga sin utbildning med den treåriga kursen, än hon som småskolelärarinna egt. Ty i de flesta fall har hon vunnit ej blott år utan stadga och hållning; hennes tid har ej varit så upptagen att ej en del deraf kunnat egnas åt sjelfstudium; den vana vid sjelfbeherskning och omtanke, hvilken hemlifvet gifver, är en annan fördel, så ock den grundligare kännedom af barnalynnet, som blott ett närmare sysslande med barn kan gifva. Hennes praktiska begåfning har uppfövat: hon har med ett ord under sin mest mottagliga ålder vunnit en mera mångsidig, mera qvinlig utveckling, än hon som skollärarynnan kunnat få, och detta kommer hennes blifvande arbete i skolan till godo. Hvad det ekonomiska angår, så har hon kunnat göra besparingar omöjliga för en skollärarynnan, och kanske äfven vunnit en välvilja, som står henne bi i detta afseende under hennes fortsatta studier.

Stannar hon deremot i den familj der hon först verkat eller söker plats i en annan, har hon, oafsedt den i yttre afseenden bättre ställning och den för hennes utveckling i öfrigt ofta nyttigare verksamhet vi antydt, äfven i hemmen en gagnande uppgift att fylla, om den än ej eger en så omfattande betydelse som skollärarynnans.

Den tid börjar nämligen vara förbi, då föräldrar i den s. k. bildade klassen skaffa utländska bonner åt barnen, på det dessa skulle »af sig sjelft», som det hette, lära ett eller ett par utländska språk, »innan de ens kunna svenska», som en mor helt belåten för några år sedan sade. Som det var en i öfrigt tän-

kande mor, hvilken hade detta yttrande, grepos vi dervid af en verklig oro, ovilkorligt görande oss den frågan: skall den tid då aldrig komma när svenska mödrar och fäder inse att deras språk är ett af deras dyrbaraste arfvegods, som de åtminstone oförskingradt, om möjligt riktadt, böra lemna sina barn? Skall svenska folket aldrig inse att all utifrån hemtad bildning är en vacklande bygnad, om den icke står på fosterlandskärlekens och modersmålets fasta grund? Men till vår glädje hafva vi börjat finna tecken, som tyda på att denna tid verkligen är i annalkande. En ändring till det bättre har redan skett, ehuru mycket ännu återstår att hoppas. Dels hafva föräldrar allt mera funnit att utländska bonner sällan ega goda eller ens några undervisningsmetoder, samt ej heller kunna gifva tillbörlig moralisk eftersyn, hvilket, om de äfven annars vore i stånd dertill, ju blir nästan en omöjlighet, innan de förstå barnens språk. Dels hafva föräldrarne märkt att barnen snart glömma den vid 5—6 år vunna talfärdigheten, som, sedan bonnen lemnat dem, sällan öfvas, samt att de ingen annan kunskap fått i det utländska språket, men väl en ökad svårighet att lära sitt eget, der germanismer och gallicismer sedan spöka i långa tider. Några föräldrar hafva försökt den goda metodiska undervisning i svenskan, som småskolelärarinnor kunna gifva, samt funnit den af större gagn för barnen än någon annan, och som mödrarne ty värr oftast sakna endera tid, vilja eller skicklighet att sjelfva gifva barnen den första undervisningen, så har efterfrågan från hemmen om småbarnslärarinnor årligen stigit. Ty knapt ens de rikaste hem söka för sex-åringar så kallade guvernanter med en lön af 7—800 kr. om året mot 2—3 timmars undervisning om dagen; föräldrarne önska derjämte med skäl att de små barnens lärarinna äfven utom lästimmarna skall egna dem tillsyn. Men som småskolelärarinnor — och naturligtvis än mera folkskolelärarinnor — vanligen äro obenägna för detta senare, äro många hem nödgade att skaffa

utländskor, ehuru väl inseende att dessa först då barnen nått 14—16 år vore af verkligt gagn för deras bildning.

I staden kunna dylika upplysta hem skicka barnen till folkskolan, eller erhålla någon lärarinna derifrån för vissa timmars undervisning, men på landet går detta sällan för sig, och häraf vållas att, i den stund som är, folkets barn på landet ofta få en bättre grundläggande undervisning än de högre klassernas. Det är därför en viktig fråga för *alla* landets uppväxande barn, om småskoleseminarierna rätt fylla sin uppgift. Man må ej invända att denna endast afser bildandet af lärarinnor för *folkets* barn: vid intet af våra seminarier finnas vilkor fästa att lärarinnekallet *skall* väljas, än mindre *huru*. Liksom lärjungar från det högre lärarinneseminariet i Stockholm egna sig åt elementar- och folkskolan, finnes intet hinder att folkskolelärarinnor ingå som lärarinnor i hemmen. Hvarför skall man dessutom fatta ordet *folk* i inskränkt mening? Behöfva icke *hela* folkets barn, de må nu vara afkomlingar af grefvar eller torpare, alldeles samma grund, och behöfva de icke alla få den lagd på bästa sätt? Bland de många goda följder, som häraf uppstode, voro säkert den, att de små på herregården ofta finge läs- och lekkamrater från statshemmet, hvilket skulle göra sitt till att i en framtid fylla de klyftor, som ännu gapa allt för stora mellan de olika samhällsklasserna i vårt land.

Inträda emellertid inga af de ofvan antydda förändringarne, skall den växande mängden af folkskolelärarinnor slutligen stå brödlös och rådlös, med ohåg och oduglighet för handens och hemmets arbeten, samt med en missriktad själfkänsla, som gör dem kanske olämpliga, säkert obehagliga för de familjer der de då skulle nödgas söka anställning. Det är således både för lärarinnornas och hemmens skuld vi uttalat dessa tankar om saken, hvilka hos oss på mer än ett sätt, bland annat genom en mors oss meddelade erfarenhet — hvilken rörde både bonner för flickorna och småskolelärarinnor för gossarne — vunnit öfvertygel-

sens styrka. Vi kunna i korthet sammanfatta vår mening med det ofvanstående sålunda:

Må mödrarne, då de ej sjelfva kunna undervisa barnen, gifva dem goda småskolelärarinnor för den första undervisningen, och:

Må seminarierna söka hos sina lärjungar framkalla den aktning för hemsysslor och den osjelfviska böjlighet, som deras plats i ett hem, andras eller det egna, ovilkorligen kräfver.*) E—N.

39. Resebref från Gerda.

(Forts. från föreg. häfte.)

Venezia d. 28 Aug.

Italia, Italia, min längtans mål, har jag äntligen funnit dig? Så skön och härlig, som den rikaste inbillning kan måla och dock annorlunda än jag föreställt mig. En himmel utan moln, pinier och palmer, en tropisk hetta, hade man förespått mig, och ännu i Venezia intet af allt detta. Storm och åska, ösregn och kyla, se der temperaturen allt sedan jag lemnade Schweiz, och af pinier och palmer intet spår, annat än der de varit planterade. Man rådde mig hemma att lägga bort yllekläder och hånade min enfald att till Italien medtaga paraply och regnkappa, men hvart skulle jag tagit vägen utan dem? En liten skinnpels hade ej skadat för de fuktiga qvällarne och kalla nätterna, och detta i la bella Italia.

Till Italien kommo vi öfver S:t Gotthard, en väg, som åtminstone i mitt tycke ej är vacker. En region utan träd, utan växtlighet, insvept i dimma och töcken, der en ständig kyla råder och der isen midt i sommaren intar stora delar af marken, moar och träsk, afgrunder och forsande, isiga bäckar och vattenfall, är för mig ej skön. Vägarne voro uppblötta; blott långsamt

*) Red:n hoppas att den ärade förf:n af sitt varma intresse för *saken* förmåttis att se *personerna* i allt för mörk dager.

framläpade de trötta hästarne den tunga vagnen, uppför, ständigt uppför, tills höjden var uppnådd och det sedan i ilande fart bar utför. Men morgonen derpå, då vi sutto i vaggongen och fingo sigte på Lago Maggiores djupblå spegel och den fina, spåda grönskan vid dess stränder, på den höga himlen med de guld-kantade molnen och bakom oss alpernas kedja, då förstod man, att man var i södern.

Vår färd gälde de Boromeiska öarne, Isola bella och Isola Madre. Belägenheten är i sanning förtjusande, men konsten har gjort lika mycket som naturen. Isola bella upptages nästan helt och hållet af slottet, der egaren bor och detta slott jemte trädgård är en konstprodukt, som är intressant såsom minnesmärke af en viss smakriktning, men som ingen förståndig människa i vår tid gör efter. Slottet med sin nedre grottvåning liknar andra slott från samma tid och i trädgården är hvarje träd planteradt, klippt och sågadt och ställt på en viss plats för att göra effekt. Nerier, auracarier och magnolier bli höga träd; underhållet af hvardera ön kostar 12,000 fr. årligen, och ingen af dem är dock större än att man går ikring den på en kvarts timme. Isola Madre föreföll mig utomordentligt härlig. Denna ö är dubbelt större än den förra, med ett mindre boningshus för betjening och en park i engelsk stil. Allt var här enklare, naturligare, mera modernt. En ung, hygglig trädgårdsmästare förde oss omkring, och då han såg, att vi voro roade att taga reda på allt, fick han ett så gladt och vackert uttryck, samt sade, att han skattade sig lycklig, »att en gång få visa sina skatter för folk, som begrep något». »Här komma främlingar från alla jordens länder», sade han, »de gå och titta litet hit och dit och begripa intet. Hvarifrån äro ni?» »Från det land, som fostrat jordens störste botanist», svarade jag. »Aha, Linneus», sade han och nickade. »Det är för underligt; alla nordbor, som komma hit, förstå blommor och älska dem. Men det är väl därför, att I tagen vara på det lilla I hafven.» Med dessa ord gick han till en äkta jasmin-

buske. Af denna bröt han några blommor med klocklik form och den finaste, angenämaste doft och räckte mig, och så var promenaden slut. Jag hade sett blommande magnolier, bambu, thé, lager och de raraste barrträd — — gräsmattorna friska, grönskande, saftiga, liksom regn fallit hvar dag, och i detta paradys, som simmade på den vackraste af alla sjöar, hade jag hört nämnas Linnei namn och förnummit att hans landsmän ej vanslägtats, att de taga vara på det lilla! Hvad ville jag mera begära?

Och nu, ja nu har jag sett *la bella Venezia* och nog tror jag att hafvets forna drottning är skön, nämligen i vackert väder, men i ösregn tar hon sig ej fullt så bra ut. Från Lido har staden stort tycke med Stockholm. Man har förtalat Venedigs kanaler, då man sagt att vattnet är smutsigt. Det är klart öfver allt, utom vid torgen, der en mängd halm kastas deri. Lagunerna är ett stort, präktigt vatten, och hafvet, det Adriatiska, är härligt. Ingen, som far till Venedig, bör försumma att fara till Lido och taga ett bad. Huru roligt att låta skölja öfver sig af vågorna, som vräka mot sanden alnshögt skum. Den fina sanden under ens fötter är som en sammetsmatta och vattnets sälta sammandrager munnen, då man öfverspolas af vågen. De fleste badgäster lära dyka ned tvenne gånger om dagen.

Af alla sätt att färdas föredrar jag gondolen. Man ligger bekvämt, är skyddad för regn och solsken, har fri utsigt, ingen skakning, utan den angenämaste, snabbaste rörelse. Gondolierens skicklighet, styrka och vighet är beundransvärd. Han styr med den största säkerhet in i de trängsta kanaler, midt bland andra gondoler, snuddar förbi alla hörn, utan att stöta emot, törnar aldrig mot andra båtar, och väljer den väg, som fortast leder till målet. Kanalerna känner han bättre, än kusken gatorna. Den som har en gondolier, behöfver ej guide; han är glad, vänlig, trefflig och fordrar ej mer än han skall ha, men låter ej heller pruta med sig. Han dyrkar Venedig och gondolen är hans hem från morgon till afton. Ja, ofta hans hem för natten!

Hvad skall jag för öfrigt säga om en stad som alla känna? Att jag tackar Gud, att de tider äro förbi, då furstarne kunde förtrycka och förnedra folken, så som skett i Italien. Då man i Doge-palatset ser de underjordiska fängelserna, der ingen möbel fans, annat än stenen, som tjenade till hufvudkudde, dit aldrig en solstråle nådde och ur hvilket blott fans en befriare, döden, då välsignar man Napoleon, som gjorde slut på detta rysliga elände, om man än ej är vän af honom. Det är alldeles obegripligt, hur menniskonaturen kan vara så långmodig, att den i århundraden bär det odrägliga ok, som lägges på den af tyranniska prinsar och despotiska styrelser. Och huru länge har ej detta ädla folk suckat under Doger och Mediceer och Bourboner och allt hvad de hetat dessa krönta uslingar, som pressat ut folkens blod och tårar, och användt de himmelska gåfvor och anlag, hvaraf folken varit i besittning. för att uppresa lyxfulla boningar åt sig, dem de prydt att skaffa ära åt sig sjelfva. Palatser i lifvet, mausoléer och kapell efter döden uppstodo på deras befallning. Nutiden har glömt tyrannerna, hvem tänker väl på att fira den präktige Mediceens födelseår, men 338 af Italiens städer eller kommuner skickade fanor och helsingar på Dantes sekularfest, och furstar hedrade sig sjelfva genom att skicka sändebud till Michel Angelo-festen. I Italien märker man, att menskligheten går framåt!

Roma d. 2 Sept.

Käraste Esselde!

Jag måste ju infria mitt löfte och skrifva från Roma, den eviga staden! Mina ljufvaste förhoppningar äro fyllda, och jag är nöjd, lycklig, tillfredsstäld, beredd att lefva och dö här, om så vore min bestämmelse.

Roma bedömes olika: en vän sade mig, att hon här rönt en stor missräkning; en död stad, ej en levande — en annan, att Rom var en stor samling af ruiner, Forum en grop, och att man här ej kunde få en god biffstek — men till denna klass af resande hör jag ej; jag förstår, att den som kommer hit i akt och mening att finna ett modernt Paris, bedrager sig. Den som kommer till Rom utan kännedom om italienskan, eller det gamla språket, så att han ej kan tyda inskrifterna på monumenterna, eller utan kännedom om den Gamla historien eller om Renaissancen, den har tråkigt och bör aldrig komma hit. Vill man roa sig en månad, fare man till Paris eller Wien, men vill man se det moderna samhällets början, dess uppkomst och utveckling, vill man se huru friheten först tillkämpade sig segrar, hur konsten blommade, huru lagar skrefvos, som återverkade på hela det moderna samhället, då komme man hit. Rom är en stad för den tänkande anden, för den som söker sammanhanget mellan forntid och nutid; der den skrifna historien ännu ej börjar, tala minnesmärkena, och dagligen upptagas ur jordens sköte monumenter, historiens blad, som kasta ljus öfver hänsvunna århundraden.

Jag kan ej beskrifva den känsla af djup rörelse som fattade mig vid åsynen af *Forum Romanum*, de gamle romarnes offentliga mötesplats, der alla viktiga saker afgjordes, samt af det vida yngre, men sublima *Colosseum*, en ruin, som väl ej har sin like i verlden. Hela trakten kring det gamla Forum kunde man väl kalla ruinstaden, så fullt är der med qvarlevor från kejsarne och äfven från republikens och konungarnes dagar — qvarlevor, som det kristna Rom bemäktigat sig för att der upprätta kyrkor och kapell. Så äro Romuli och Remi tempel kristna kyrkor och i Colosseum finnas flere kapell till minne af de martyrer, som der, under grymma kejsare, tillsatt lifvet.

Ruinstaden är för mig kärast. Jag återfinner i hvarje spillra ett namn, hvars historia jag känner; så hade jag ungefär föreställt mig, att det skulle se ut, men verkligheten öfverträffar allt.

Jag har sett Cecilia Metellas graf och Via Appia, jag har sett Scipionernas underjordiska griftkamrar, uthuggna i tuffen, vandrat i katakomber och underjordiska kyrkor, der facklans sken frambringa de underbaraste ljuseffekter, . . . tänk dig att under de nuvarande kyrkorna andra lika rymliga finnas! Är det ej underligt, att här likasom i nordnorden det inträffar, att en mark, som varit helig under en kult, blir det äfven under en annan, om den än är helt olik. Jag vet att på många ställen i vår nord kristna kyrkor blifvit uppbyggda på hedniska offerplatser, så äfven här, men folkmedvetandet hos olika folk har mycken likhet och de lärda bringa nog i dagen, att vi alla skilda nationer hafva enahanda ursprung.

Det moderna Rom är mindre tilldragande för mig. Jag har blott varit i Peterskyrkan en gång och nog är den ståtlig, men jag har sett bättre, i mitt tycke. Jag vet en kyrka, som ser ut som ett tempel byggt af odödliga väsen och nedsänkt till jorden . . . Milanos dom; allt är hvitt, glänsande, uppåtsträfvande, nående himlen, skönt, som knappt en jordisk tanke kan fatta, eteriskt, som ett andeväsen och dock iklädt jordisk form. Bättre kan jag aldrig få se.

Venezias S:t Marco är också ståtlig och så fullkomligt en produkt af denna stad, att man väl fattar dess tillvaro på denna plats. Intet annat folk än ett handlande hade kunnat föra byggnadsmateriel från Jerusalem, Constantinopel och Libanon. Mosaikerna äro alla tillverkade i Italien, marmorn är italiensk och dermed har ej sparats, allt är i den granna, venetianska stilen: glitter, guld, jaspis o. s. v.

Men Peterskyrkan är för mig ännu en obekant storhet, den är modern och kolossal; en universel kyrka och ett museum, som jag hoppas en vacker dag få göra bekantskap med. Till dess adio, buona notte!

D. 6 Sept.

Jag nekar icke, att allt sedan min ungdom har en Romaresa hägrat för min inbillning, och en sådan, utan att se den Helige Fadern, kunde ju ej komma i fråga. Påfven och Rom voro alltid ett i min dröm, hvilken ju var så dåraktig, att den ej kunde förtros åt någon, men det ovanligaste kan inträffa och mina djerfvaste förhoppningar ha blifvit verklighet.

Vi bo utmärkt väl i Rom i en sund och högt belägen trakt nära Monte Pincio i Hôtel de L'Univers Via S:t Nicolo da Tolentino och njuta den omsorgfullaste vård och betjening. Jag rekommenderar detta hotell åt alla mina landsmän som ämna bo längre tid i Rom, ty här fås för intet alla permissio som äro nödvändiga för att se Vaticanen och enskilda samlingar; dessutom den bästa föda för jmförelsevis godt pris.

Jag yttrade en dag vid bordet, att jag lifligt önskade se den Helige Fadern, men blef alldeles afskräckt af en italiensk dam, som påstod, att ett sådant besök fordrade en utgift af flere tusen lire. Värden hade emellertid hört min önskan och dagen derpå hade han en permissio åt oss. Jag kunde knapt sofva på natten. Kl. 11 påsattes slöjorna af konstefarna händer, vagnen körde fram och det bar af. Enligt ceremonielet, svarta släpklädningar och slöja, men inga handskar, hvilket är ett mycket förnuftigt bruk, som borde införas öfverallt. Jag hade föreställt mig, att audiensen skulle blifva offentlig och delas af många menniskor. Men tänk dig min förskräckelse, när vi infördes i påfvens stora mottagningsrum, och funno det komplett tomt!

Vi hade väl väntat en half timme då ett par till inträdde, en herre med fru, han italienare, hon fransyska. Damen språkade oss genast an, och jag höll på att omfamna henne af lutt förtjusning, att ej vara ensam. Ännu ett par inträdde, en underbart skön flicka, ledd af en munk med det ädlaste utseende. De voro tyskar. Se der sällskapet.

Ännu en timmes väntan; då utträdde en kardinal, som ordnade oss i en liten krets midt på golvet och gjorde ett tecken, att vi skulle knäböja, hvilket vi naturligtvis alla gjorde. Så utträdde Pio nono, omgifven af sitt husfolk, 15 å 20 personer. Han var klädd i hvitt. Oaktadt sin höga ålder gick han raskt. På hans panna hvilade ett uttryck af fridfullt lugn. Så just borde kyrkans öfverhufvud se ut. Han talade vid hvar och en särskildt. Kardinalen gick förut, nämde namnet och landet. Påfven talade franska. Hvar och en kysste hans hand, katolikerna hans sko. Den franska damen var i full extas, hon kunde ej säga ett ord, men en fuktig glans skimrade i hennes ögon. Så vände den Helige Fadern sig till oss. »Äro ni katoliker», sade han. »Nej, Helige Fader», svarade jag. »Ah! *det är det samma*, det är godt att ni kommit», sade han. Han såg i detta ögonblick ut så, som om han ej blott kände sig, men *var* kristenhetens öfverhufvud och som om bekännarne af alla de olika uppfattningarne af Kristi lära voro hans barn. »Jag har er drottning i kärt minne», fortsatte han: »nu är hon död.» Så vände han sig med några ord till det 3:dje paret och sedan sade han några ord till alla, der likväl hvar och en särskildt omnämndes, sven-skorna isynnerhet, som voro protestanter; så den apostoliska välsignelsen och allt var förbi.

Hela uppträdet hade ej räckt längre än 10 minuter. Vi reste oss, men måste ännu dröja litet. »Hvarföre kysste ni ej den Helige Faderns fot?» sade fransyskan ifrigt. Oaktadt sin rörelse hade hon likväl märkt detta. »Jag är ej katolik», sade jag. »Åh, det är stor skada», sade hon; »men det kommer dock ej an på benämningarne, utan på hjertats godhet.» Och så skildes vi åt för att aldrig mera träffas.

Pio nono är i flere afseenden en mycket övanlig Papa; mycket populär hos romarne, hvilka icke ännu erkänna sig som italienare. »När italienarne kommo och togo Rom, förstörde de stadens åldriga murar med sina kanoner», yttrade vår kusk härom-

dagen i det han visade märkena efter kulorna. »Påfven är *god*», säger folket; »Påfven är *qvick*», säga de bildade; »Påfven är *snäll*», säga de, men alla tillägga: »det är kardinalerna som äro elaka.»

Pio Nono (Mastai Ferretti) tillträdde påfvedömet 1846 och har således i 30 år varit påfve, längre tid än någon, utom S:t Peter, som antages haft samma värdighet från år 33—65. 1849 tvangs påfven att lemna Rom för Gaeta. Republik proklamerades i den eviga staden, der likväl franska trupper 1850 åter insatte påfven. Efter Napoleons fall besatte Victor Emanuel Rom och påfven är »en fånge i sitt palats». Ej derföre, att konungen förbjuder honom att fara ut i Rom, men derföre, att det händt, att när påfven visat sig, somliga romare ropat Viva åt honom, andra åt il Re, och så ha blodiga krakel uppstått. För att förhindra blodsutgjutelse stannar påfven i sitt palats, en rymlig bur med 11,000 rum och de härligaste trädgårdar, der han åker omkring; men om buren är aldrig så stor, är den ädle fogeln dock en fånge.

Fransyskan vid audiensen trodde att påfven kunde göra underverk. »Det är ju redan ett underverk, att han är den påfve, som regerat längst», tyckte hon. Jag sade henne, att jag beklagade påfvens olyckor, ty det är olycka, att ha fallit från länge innehafd makt, »men tror ni ej, att det var nödvändigt för Italiens enhet, att Rom blef hufvudstad?» Dertill kunde hon ej neka, men tyckte dock, att »italienarne» kunnat vänta tills påfven dött. Mannen deremot var nöjd med det skedda och var ej fullt lika rättrogen som frun. »Jag återvänder nu till Frankrike», sade hon, »i medvetande att den käraste förhoppning jag hyst i mitt lif, den att skåda den Helige Faderns ansigte, att få kyssa hans hand, gått i fullbordan.»

Utän att vara katolik, var det för mig något mer än tillfredsstäld nyfikenhet att skåda den Helige Fadern. Han bär sin olycka med resignation och jag kan aldrig tro, att de dumma

bullor och encyclikor som bära hans namn, äro hans påfund, men liksom romarne vidhåller jag fullt och fast, »att påfven är god; det är blott kardinalerna, som äro elaka.»

D. 9 Sept.

Kl. half 7 på morgonen sutto vi i vagnen, som skulle föra oss till Tivoli. Luften var så kylig, att vi nödgades svepa in oss i en varm plaid. Genom porte S:t Laurent gick vägen öfver den romerska campagnan. Utanför sjelfva porten hade en mängd allmoge skockat sig för att låta förtulla de varor, som infördes till Rom. Tullnären gaf oss en välvillig blick och vår lilla, raska häst trafvade utaf. Vi foro förbi S:t Laurentii pelare, den präktiga kyrkan, upprest åt samma helgon, Campo Santo, och sedan låg framför oss den ändlösa campagnan.

Man har gjort Roms campagna orätt. Den är visst icke utan sin poesi. I soluppgången, då daggen glänser på det ymniga gräset, der vallmo, blåklint, convolvulus och potentilla bilda stora massor, der här och der en ruin sträcker upp sina brustna murar, dem grönskan afrundar och ger lif, eller en cirkelformig, oerhördt stor graf vittnar om huru de gamle gärdade om sina döda, då är campagnan skön, begränsad på 3 håll, så ser det ut, af de blå, harmoniskt sköna Apenninerna . . . . Och om aftonen då solen går ned, då campagnan lifvas af stora flockar jätteköpa, då skaror af allmoge skynda hem, att ej färdas deröfver om natten, då solen sakta sjunker, då är campagnan äfven skön.

Vi gjorde en liten afkrok för att se Adriani villa. Kejsaren, som bar detta namn, regerade visserligen 21 år eller från 117—138, men så hann han också att utföra storverk så i krig, som fred. De ruiner, som ännu återstå af den stad, han här grundade, vittna om omätliga tillgångar både i andligt och materielt hänseende. Stora konstskatter äro härifrån förda till Vaticanen och andra samlingar; största delen är dock förlorad. Då man

ser lemningar af biblioteken, teatrarne, templen, baden, det oerhörda Marsfältet med kejsarens tron, kasernerna för livvakten och slafvarnes boningar, begråter man, att allt detta skall vara förstördt, men man erfar tillika en känsla af lättnad vid den tanken, att sådana byggnader ej mera kunna åstadkommas. Blott ett ofritt folk kunde med piskslag drivas att bygga pyramider eller sådana villor, som denna. Herskaren befalde och slafven lydde. Men nu, då hvarje arbetare bestämmer sitt pris, då han oantastad lemnar arbetet, om det ej behagar honom, nu kan man ej klafbinda hopen efter sin nyck. Ingenstädes ser man bättre än här i Rom, att menskligheten gått framåt, ej minst sedan presternas välde fallit och Italien blifvit ett från Alperna till Sicilien och il Re med rättvis stolthet kallat hufvudstaden »sua Roma».

Så körde vi derifrån sedan vi helsat de sköna pinjerna och cypresserna in i den lilla staden Tivoli, der allt kom i rörelse vid att denna tid på året se tvenne resande damer. Guider, kypare, åsnedrivvare och pojkar skreko om hvarandra, tills vi sittande på hvar sin åsna majestätiskt skredo nedåt kaskatellerna. Antingen min åsna ej hade sympati med mig, eller hon fann bördan för tung vill jag lemna osagdt, men sedan hon tvenne gånger sökt kasta af mig, fann jag färden på apostlahästarne tryggare och vi skildes från hvarandra.

Vattenfallen äro ej höga, men särdeles pittoreska; den omgifvande naturen är förtjusande; *man är i södern*. Nedanför är det vackrast, med det underbara, så väl bibehållna Vestas tempel på höjden. Härligare läge har ej något tempel.

Af Horatii och Mæcenas' villor var ej mycket kvar, men Villa d'Este var roligt att besöka. Med sina präktiga dammar och fontäner, sin vackra park med de höga cypresserna, som räkna flera århundraden, palmer och pinjer förtjenar den att ses.

Om aftonen, när solen kastade sina strålar på campagnan, foro vi hem efter en angenäm dag.

D. 11 Sept.

Det är med saknad men tillika med ljuf tillfredsställelse jag lemnar Roma. Lika litet som Rom de första dagarne lät mig erfara någon missräkning, lika litet har det i längden svikit min förväntan. Rom verkar som en förtrollning, det tager alla en människas kropps- och själskrafter i anspråk och låter en glömma, att något sådant som *tid* finnes till. Hvad äro 14 dagar, månader eller år af ett menniskolif, i en stad som räknar årtusenden? Och denna tid är den kända, historiska, men hvad skall man säga om de Etruskiska fornlemningarne, hvilka vittna om en sådan fulländning i arbetets utförande och hvilka blomstrade före romarne? När lefde detta folk? Hvilka voro deras läromästare? Man förlorar sig i gissningar dem historien kanske aldrig skall belysa med sin fackla. Det antika Rom med Forum Romanum till centrum är i mitt tycke den intressantaste delen. De äldsta minnesmärkena förekomma der och för mig är det underbart att se ruiner efter de tempel och palats eller platser, som invigdes af de första konungarne och som Livius beskriver på ett så naivt sätt. Det är romerska historien i sten, men Livius gjuter deröfver ett skimmer af lefvande poesi, af fosterlandskärlek, som gör ett djupt intryck då man läser honom i de omgifningar han beskriver. Trefallt lycklig den, som får skåda den eviga staden vid den gula Tibern!

Jag tror, att ett vistande i Italien, företrädesvis Rom, är egnadt att framkalla det innersta hos hvarje människa, n. b. så vidt hon ej är en trästock. För den skapande konstnären måste en vistelse i Rom vara oundgänglig, ty för att kunna frambringa något skönt, måste han först *se* det sköna. Och finnes hos honom någon liten gnista af den eld, som kallas snille, visst måste den här bryta fram i denna atmosfer af storhet, skönhet, snillrikhet, med denna friska luft på kullarne, med dessa stora utsigter, vid denna sol, som drifver palmer till blom! Allt lefver,

knoppar, blomstrar, och öfver alltsammans hvälfver sig den blå himlen, söderns himmel med de många, klart glänsande stjernorna!

Napoli d. 14 Sept.

Ännu ett steg längre mot söder, det sista denna gång. »Se Neapel och dö», säger neapolitanaren; se Neapel och lefva, verka, väfva in det sköna i sitt lif, se der hvad jag tänker mig som all rätt njutnings uppgift.

Vid sjelfva inträdet i staden ser man att man kommit i lazzaronens hemland. Pojkar och män sitta uppklufta på kajkanten utan annan sysselsättning än att sträcka på den smärta kroppen, som blott delvis är inhöljd i en skjorta. Tiggare hvimla öfverallt och till följd af de många backarne, som blott långsamt kunna bestigas af åkdon, förfölja de vagnen en lång stund och söka med blickar och ord locka till sig almosor.

Neapel är en folkrik stad, den största i Italien. Den lär räkna 600,000 innevånare. Belägenheten påminner om Stockholms och är åtminstone i sjelfva staden ej vackrare. Längre ut vid Sorrento, der hafvet synes utan gräns och Vesuv beherskar trakten, är det panorama, som erbjuder sig för ögat, underbart.

Hvimlet på gator och torg, skriket, som säljare uppgifva för att utbjuda sina varor, de granna bodarne, som bjuda på siden, perlor, koraller, allt upptänkligt, förvirrar och bedöfvar den resande. Man vet ej hvart man skall gå, och de oupphörliga varningarne för ficktjufvar göra, att man hårdt håller i sina pengar och tillhörigheter. Till all lycka är här billigt att åka och sedan man gått sig trött, smakar hvilan i åkdonet skönt.

Bourbonerna voro folk som förstodo att lefva och taga för sig. I och i närheten af Neapel finnas ej mindre än 6 kungliga slott, alla inredda på det präktigaste med målningar, porslin, marmor, bronser, kristaller, och flere omgifna af de härligaste trädgårdar, der konst och natur täflat om att frambringa jordiska

paradis. Nu stå de, om ej öde, dock obebodda, enär il Re sällan är i Neapel och det är blott främlingens förtjusta öga, som får skåda alla dessa härligheter. Det måste kännas underligt för Bourbonerna att lefva som flyktingar i andra land, då de en gång med envåldsspira herskat öfver dessa jordiska paradis. Men neapolitanaren har vaknat upp; han sörjer ej sin fallna storhet, som romaren, utan han gläder sig åt de förändrade tiderna. »Styrelsen har upphäft klostren», sade till mig vår guide, »och den gjorde rätt. Man sade till de unga nunnorna: gå ut i lifvet och giften eder, samt fostren goda barn åt fäderneslandet; låten de gamla bedja. I hafven en annan uppgift*). Sammalunda med munkarne. Många af dem ha ombytt stånd, gift sig och om de nu läsa messan, göra de det i sin familj. Förut, signora, gjorde de dåliga saker, som jag ej vill omtala, ovärdiga en man.» Så berättade han, huru folket redan nu inser, att det var presterna, som höllo dem i okunnighet. »De gamla öfver 40-talet», sade han, »måste dö först, innan det kan bli annorlunda, men de sända gerna sina barn i skolorna och när dessa växa upp, då bli andra tider.»

En sanning är, att läslusten redan nu är ovanlig. Öfverallt i Italien läser folket. På torgen, på kuskbocken, i porthvalfven, i väntsalarne begagnas tiden till läsning. I Rom gå män af högre samhällsställning fram och tillbaka i Monte Pincios alléer och läsa. Italien har varit stort och det har en framtid, när de skilda stammarne smält tillsammans, när de slippa krig, när deras prester gifta sig och bikten försvinner. Och allt detta sker i sinom tid.

En förnäm italienska, hvilkens bekantskap jag gjort i hotellet i Rom, sade till mig häromdagen med tårar i ögonen: »I ären lyckliga, som hafven *gifta* prester; jag vet, att de äro goda familjefäder; här deremot söndra de familjer och göra mera ondt än jag kan nämna.» Från de höga till de låga går en allmän protest mot prestens celibat, och när denna protest nått sin höjd,

*) Guidens åsigt, ej brefskrifvarinnans.

måste lagen afskaffas och presten tillåtas att söka sig en maka, som andra medborgare. Italianarne bli aldrig protestanter; det tror jag är omöjligt; men celibatet kommer att försvinna, när upplysningen hos folket blir så allmän, att qvinnan kommer i helgd. Äfven bikten är ett förfärligt påfund att binda själarne och tränga in i hemmets helgedom. Men mången upplyst qvinna biktar aldrig redan nu, och den kommer att försvinna. Äfven i Wien kände jag flere katolska fruntimmer, som aldrig biktade sig.

D. 15 Sept.

Hvem är i Neapel utan att se Pompeij, denna ovanliga företeelse bland städer, ett talande vittnesbörd om huru de gamle romarne hade det för 1800 år sedan?

Pompeij ligger en timmes väg (jernväg) från Neapel, vid hafsstranden. Den aftäckta delen af staden anses vara fjerdedelen af den verkliga, och enär alla husen utom ett par hotell äro envåningshus, intager den en stor rymd. Alla husen äro öppna åt gatan, taken äro aflyftade och man kommer med lätthet in öfverallt. Hvarje hus har sin hägnad, jemte springbrunn. Vid de förnämas gata äro husen större, med flere trädgårdar, springbrunnarne af de utsöktaste material, prydda med snäckor och målningar; från alla gårdens pelare, från figurer som äro ordnade på vissa afstånd ha vatten en gång framströmmat och bildat de vackraste båglinier. Hålen efter rören äro ännu kvar. På alla murar fresker, med de mest lysande färger, som trotsat 18 sekler. Askregnet kom så hastigt öfver den arma staden, att räddning var omöjlig. I Diomedes' hus hade 25 personer tagit sin tillflykt till källrarne, der stora förråd af mat funnos. Men Vesuv kastade sin aska 3 dagar och 3 nätter och för de olycklige fans ingen räddning. Bredvid matförråden funno de sin död och deras kroppar igenfunnos vid stadens uppgräfning. Hos en bagare fanns ännu i ugnen 125 bröd, hvilka länge väntat att

bli förtärda och i en annan ugn fans en liten gris, som aldrig hann komma på bordet. Så väl den förra, som den senare finnas i museet.

»Bourbonerna», sade vår guide, »togo aldrig vara på något. De läto landtfolket kring Pompeij släpa bort den dyrbaraste marmor och andra vackra saker. De skänkte bort fresker och mosaiker åt främmande furstar; men se Victor Emmanuel har sagt »stopp», och dragit en kordong af militär kring staden. Intet får skänkas, intet säljas, allt tillhör Italien och skall föras till Neapel.»

Alla guider och vaktare i Italien beklaga sig öfver engelsmännens fingerklådighet. De fara fram som roffoglar i muséerna. Blott vaktarne vända sig bort knacka de med nycklar bort hufvuden på marmorfigurer, eller hörn på malakitbord; ja de stjåla bronzen på sèvresvaserna och akta ej för rof att förstöra de härligaste mästerverk blott för att få souvenirs. Jag har sjelf sett många förstörda saker och i går visade mig guiden en härlig fresk i Pompeij, som en engelsman delvis skrapat bort med en knif. Och när man betänker, att det blott är blomman af Englands folk, som reser, hvad skall man tänka om deras konstsinne eller framför allt, om deras ärlighet? Månne de tillåta främlingar att fara fram så i deras land? Jag minnes, att jag någonstädes läst, huru prins Albert agade nuvarande prinsen af Wales, då han en gång som barn fingrade på saker af värde, och huru populär drottning Victoria gjorde sig i England genom att vid den första verldsutställningen i London gifva prinsen af Wales en örfil, därför att han ej lät bli de utställda föremålen. Klåfingrigheten synes höra till folket och om jag kunde gifva dem en knuff i gemen, gjorde jag det gerna, om det blott hjälpte.

Under säsongen lifvas Pompeijs gator af folk från alla land. 50 à 60,000 främlingar strömma till om vintern och då hafva de 40 vakterna och 20 guiderna möda att hindra den påträngande mängden att föröfva ofog. Damerna sitta i sina bärstolar och

vifta sig med solfjädrarne, les beaux gå bredvid och prata onödiga ting, sorglösheten är lika stor som för 1800 år sedan, och ingen tänker på Vesuv, ur hvilkens krater rök och lågor strömma, lågor som en gång kanske förtära hela denna underbara värld.

Wien d. 19 Sept.

Italia bella! Medan ännu din glödande sol värmer mitt blod, och låter tusenden klara färger skimra för mina ögon, medan jag ännu ser de glittrande vågorna i Neapels golf, ser lågorna från Vesuv och Sorrentos oliv-, lager- och orangeskogar, låt mig tala, sjunga, drömma om de gamle, som bygde Pompeij, om de unge, som bringa det fram i dagen!

I Pompeij se vi det lyxfulla och behagliga lif de rika italiernarne förde. Växlarebodas, hoteller, verkstäder, handel, konstflit, allt blomstrade. Innevånarne voro af 3 racer och hade tempel åt sina tre olika gudomligheter, de romerska, grekiska och egyptiska. Hvarje herre hade hundratals slafvar som för intet förrättade alla arbeten. Ritare-slafven gaf upphof åt den mjuka teckning, de eleganta former vi beundra, målare-slafven blandade färger med en konst, sammansättning och styrka, som nutiden ej kan eftergöra. Mosaik-slafven sammanfogade bilder, sådana som vi se dem i Caracallas bad eller i Pompeijs öde gårdar. Trädgårds-slafven prydde med blomster och vatten-slafven ordnade fontänen, alla hundrade för en — herren. Denne skötte på Forum stadens angelägenheter, offrade i templen för bibehållande af sitt välde, badade i de med utsökt lyx och konst utstyrda termerna, lade sig till bords och hvilade efter dagens mödor ut i sin af slafvarne beredda, med konstverk sirade, af vatten omsusade trädgård. Men Vesuv, påträngd af den dunkla makt, som tillbads i de elyseiska mysterierna, han, hvars namn man ej vågar nämna, brusade upp och sopade bort eller rättare

dolde den stora staden, dolde herre och slaf — i döden görande dem alla lika.

De hade allt, dessa pompejaner. Konstverk, tempel, lyx. De hade frisk luft, utsigten öfver hafvet, blommor, sköna träd, friska, spelande vatten, allt — utom frihet för individen, och den gick under.

Det folk, som gräfver det fram ur dagen, arbeta för en viss lön, liten men bestämd. För så och så många korgar jord och grus få de sitt lifsuppehälle, det de njuta i hem, som äro deras. Sina barn skicka de i goda, offentliga skolor, att med förvåning höra, att det fans en tid, då den ena människan var herre öfver den andres lif! Och de småle och tacka Gud; de börja att inse och vara stolta öfver sitt människovärde.

Det dröjer innan Italien blir ett, men den tiden kommer. Detta rikt begåfvade folk, denna förtjusande, sköna människorace, med dessa underbara, djupa, himmelska ögon, som man ser på Rafaellos taflor, och tusen gånger om dagen återfinner i lefvande varelser; detta väklingande, beundransvärda språk, förenande forntidens djup med nutidens elegans, denna natur med sin storartade alstringskraft, denna sol, denna skönhet i hvarje småsak och i det hela — allt förenar sig för att ånyo låta Italien blomstra upp. Kommande sekler skola med undran skåda detta folks storhet; en ny idé skall pånyttföda det, en idé, som de gamle saknade, som öfver hufvud ej fans före Kristus — friheten, individens frihet. Men Italiens folk har vaknat, och allt hvad deras ädle i nyare tider tänkt och stridt, lidit och dött för, skall blifva lefvande sanning.

Farväl, sköna Italia! min drömda och verkliggjorda verld!

---

40. Några bilder ur den franska diktverlden.

Alphonse Daudet.

Det namn, vi tecknat i spetsen för denna lilla uppsats, tillhör en af Frankrikes mest framstående yngre författare, hvilken vi härmed vilja införa hos våra läsare, öfvertygade att han skall skänka dem mången stund — ej af oblandadt nöje, men af detta djupa, innerliga intresse, hvilket med all sin blandning af ljuft och bittert dock är för mer än blotta nöjet.

Alphonse Daudet, hvilken är född i Nimes och tillika med sin broder, *Ernest*, brutit sig en sjelfständig litterär bana såsom medarbetare i åtskilliga Parisertidningar, tillhör afgjordt den grupp af franska författare, som klart ser och bittert sörjer öfver lytena i den franska folk-karakteren och icke tvekar att i hela deras styggelse blotta verkningarne deraf, i hopp att sålunda väcka de förvillade till besinning. Vill man närmare bestämma hans plats inom denna författargrupp, finner man den mellan *Prévost Paradole* och *Octave Feuillet*. Den skrifart han valt är skizzen och romanen, den förra ofta omedelbart hemtad ur verkligheten, men tecknad med äkta konstnärshand, den andra oblandad dikt men spelande på en grund af hemsk verklighet. Vi välja här ett verk af hvardera skrifarten — den med fr. akademiens pris utmärkta romanen *Fromont jeune et Risler aîné* samt det lilla häftet *Contes du lundi*, för att ur dem söka framleta grunddragen af förf:ns skaplyne och på samma gång kasta en blick in i de rörelser af godt och ondt, hvilka jäsa på djupet af det franska samhället.

Har man läst *Prévost Paradoles* sista arbete och önskar att förse detsamma med rätt lefvande och åskådliga illustrationer, behöfver man endast binda det tillsammans med *Fromont jeune*

et *Risler aîné*, och man skall då också finna klaven till den för-
tviflade handling, hvarmed den ädle författaren, vid första bevis
att hans mörka förutsägelser om det franska folket skulle slå
in — sjelf förkortade sitt lif.

»Fromont jeune et Risler aîné» är en skildring af lifvet in-
om medelklassen — la petite bourgeoisie — i Paris, tecknad med
en skenbart lätt och lekande hand, under hvars flygtiga utkast
dock hopplöshetens bleka ande ständigt framblickar. Förf:n spar-
rar icke ett enda drag, undanhåller oss icke en enda scen af de
lumpnaste lidelsers spel, för att öfvertyga oss att ej blott sam-
hällets höjder utan också de nyktra, solida mellanlagren angri-
pits af den moraliska förruttnelsen. Och likasom Prévost Para-
dole inser han den hotande faran, känner den undergräfdä mar-
ken färdig att öppna sig för att sluka de vanvettiga — ser re-
dan döden frossa på de stympade lemningarne af ett högre och
ädlare lif — men söker fåfängt en kraft, mäktig att besvärja
faran och återväcka det slocknande lifvet.

»Eftersom vi icke längre kunna tro på Gud», utbrister Pré-
vost Paradole i ohygglig öppenhet, »så låtom oss åtmin-
stone tro på hedern.»

Denna »honneur» såsom surrogat för Gud är också den sista
räddningsplanka, Octave Feuillet i sin beryktade roman »le Comte
de Camors», hvilken skildrar aristokratiens sedliga förfall, förmår
uppsåra. Men redan här har förf:n upphört att sjelf tro på
den amulett han åberopar.

Alphonse Daudet intager en tredje ståndpunkt. Han tror
på hedern såsom en hjälp och en frälsare, men endast ifråga
om lekanlig nöd, materiel skuld. Han låter sin Risler lyckas i
de oerhörda ansträngningerne att återställa tryggheten och för-
troendet inom den firma hvars ställning till en del genom hans
godtrogenhet och försummelser rubbats; men ur den själsbankrutt,
hvari förrådd kärlek och sviken vänskap försatt honom, gifver
han honom ingen annan räddning än — repet! Förf:n står dock

så nära en annan lösning — så nära den ende möjlige räddaren, att han likasom räcker ut handen efter honom, men blott för att, med något som för oss synes såsom en hädelse, åter gå honom förbi och kasta sin hederlige hjelte i sjelfmordets armar.

Hvarför? Svaret är lätt funnet.

I hela boken finnes ingen annan synkrets antydd, än den jordiska, intet annat lif skildradt än det timliga, ingen annan kärlek än den blott naturliga.

Den högsta bevekelsegrund som i Daudets roman angifves för någons handlingssätt är tacksamheten för undfångna timliga fördelar och pligten att gälda denna skuld med samma mynt.

Lägg dertill en ung flickas obesvarade kärlek, hvilken, också den, finner sin enda tröst i förintelse; en hustrus dagliga, oaf-låtliga sjelfuppoffring till förmån för mannens ömkliga fåfånga, och slutligen en rensinnad ung makas kärlek, passiv ända tills han finner sig förrådd, och då stark nog att straffa, kanske att förlåta, men säkerligen ej att upprätta — och man har summan af allt det goda boken innehåller.

Redan denna absoluta frånvaro — denna medvetna eller omedvetna okunnighet om tillvaron af en högre osynlig verld midt i den alldagliga — en verld der disharmonierna lösas, orättvisorna godtgöras, och, framför allt, kraften att segra öfver det onda, »kraften, som öfvervinner verlden», står att finna — redan frånvaron här af gör på läsaren ett pinsamt intryck. Lägg nu härtill den positiva uselheten af de bevekelsegrunder, hvilka sätta de absolut dåliga krafterna i rörelse och bilda den hemska röda tråden i de tragiska lifsförlopp, boken skildrar, och man finner lätt att *Fromont jeune et Risler aîné* är ett arbete som man läser »ej blot til Lyst».

En högre åtrå, som blifvit förvänd och missriktad, en stor natur, hvilken, otrogen sitt lufs idealer, affallit från sig sjelf och förvandlats till ett redskap för onda makter — sådant, skildradt med en mästareshand, ger visserligen intrycket af den djupa

smärta, som mensklig sjelfförnedring alltid framkallar, men denna smärta återköpes dock i någon mån af sjelfva djupheten af fallet — af den möjlighet till upprättelse och försoning, som ligger just i den sedliga höjd, från hvilken fallet skett. Men der, såsom hos en Fromont, en Mlle Chêbe, från början ingen höjd funnits att falla ifrån, der hela karakteren af bokens onda genius är sammanväfd endast af den lumpnaste fåfängas trådar, der icke ens någon stor lidelse, hvilken med ett bättre mål möjligen kunnat bringa välsignelse i stället för förbannelse, framställes, der — för att välja blott ett exempel bland många — utsigten till upprättelse af ett genom otrohet och förräderi brutet och söladt äktenskap hvilat blott på den grund att mannen, i det ögonblick hustrun genomskådar hans trolöshet, plötsligt upptäcker att — *hon är vacker, vackrare än den, för hvars skull han svikit henne!* — der blir det intryck läsaren har i behåll af boken öfvervägande sorgligt, ja pinsamt. Och detta intryck skärpes ytterligare, men får på samma gång karakteren af en mera personlig smärta, då man mellan raderna af den hemska berättelsen läser förf:ns sjelfbekännelse, hvilken kunde återgifvas med samma ord hvarmed han betecknat den öfvergifna unga makans själstillstånd: *»la foi était brisée en elle.»*

Förf:n känner att det fordras en högre kraft för att afhjelpa det moraliska förfallet än det materiella — att det fordras någonting utöfver den naturliga tillgifvenheten för att höja menniskan till en kärlek, som kan icke blott »förlåta utan också förgäta» och därför börja lifvet på nytt; men han söker förgäfvad denna kraft och stannar sjelf med sina diktade personligheter i förintelsens hopplöshet.

Sökande i stoftet lösningen af livets gåtor finner han intet annat svar än det gamla: *till stoft skall du åter varda!*

Detta är nu bokens mörka sida. Men den har derjemte många ljusa — främst den att förf:n alltid målar rent, att han aldrig, såsom Oct. Feuillet och många med honom, framställer

synd och last med förskönande, lockande färger, eller kringhvärfver dem med sådana tvingande förhållanden, att de förvandlas till ett slags skendygd. För Daudet är rätt alltid rätt, synd synd, så långt som hans inom jordkretsens gräns fängslade blick når. — Lägga vi dertill Daudets förmåga af den finaste själsanalys och den mest lefvande åskådlighet i detaljskildringen, för enad med det skapande snille, som icke blott beskrifver sina diktade personer utan ställer dem framför oss lifs lefvande och låter dem i handling måla sig sjelfva, samt ett mästerskap i stilen, särskildt i konsten att med några få ord ange en hel situation eller med ett enda drag gifva nyckeln till en karakter — så fattar man att boken, i trots af det tröstlöshetens mörker, som rufvar deröfver, dock läses med lifligt intresse, och inger, såsom vi här ofvan antydt, detta af ljuft och bittert blandade intryck som ett människoverk med stora brister och stora förtjenster alltid skänker. Man sörjer ej blott *med* förf:n utan ock *öfver* honom sjelf och hans egen andel af de lyten i den franska folkkarakteren, som han kanske, utan att veta det, blottar lika skoningslöst hos sig sjelf som hos sina diktade personer.

Ett helt annat intryck erhåller man af det andra arbete vi här vilja framhålla. Det är den samling småberättelser, till en del från krigstiden, som Alphonse Daudet nu utgifvit samlade under titel »*Contes du lundis*». Man återfinner visserligen här hans skarpa blick för nationallynnets grundfel; men skärpan synes nu stundom mildrad af en tår, och det vill synas som skulle blicken derigenom klarna och vidgas till att omfatta äfven ljusbilden jemte skuggsidan af föremålet. I bredd med felen skildrar föf:n nämligen nu äfven de stora, ädla egenskaperna hos sitt folk, troheten, fosterlandskärleken, offervilligheten för det allmänna bästa, korteligen dessa egenskaper, hvilka bilda medborgaren, och hvilka allena göra nationen till en nation — en folk-

personlighet, värd att ega och ämnad att bibehålla en plats i människoslägtets historia. I och med detta lyftes också förf:ns arbete till en högre ståndpunkt, så i moraliskt som estetiskt hänseende. Den personliga kärleken, som är det enda obesmittade elementet i berättelsen om Risler, har här likasom vidgats för att omfatta en större, mera allmängiltig känsla, i hvilken de personliga kärleksförhållandena kunna uppgå och få en högre helgd — det är *kärleken till fosterlandet*. Hvad derutöfver är finnes ännu icke till för vår förf. Men redan detta är ett stort framsteg och höjer hans diktverk från den oförsonade realismens område till en värld, som är icke mindre verklig därför att han i sig innebär och uppenbarar höga och ädla idéer såsom motiv och mål för de enklaste handlingar.

De små skildringarne (så små, att de ofta ej upptaga mer än sex eller åtta sidor) hafva derjemte den stora förtjensten framför romanen Risler, att de icke likasom uttömma ända till dräggen ett vidrigt ämne och derigenom delvis blifva estetiskt onjutbara. »Les contes du lundi» gifva ej mer än som just är nödvändig för att kunna fatta den personlighet eller sätta sig in uti den situation, som utgör ämnet för berättelsen, men detta på ett i vårt tycke mästerligt sätt, med en kraft, en finhet och en enkelhet, som äro rent beundransvärda och som ge oss bilden i klara, bestämda konturer och tvinga oss att sjelfva fylla i hvad som fattas för att få taflan fullständig. Han har bland annat ett egendomligt och i vårt tycke särdeles lyckligt sätt att *sluta* sina berättelser. Någon gång händer dock att häri ligger en *sökt* effekt — någonting alltför fint tillspetsadt, som kommer hela historien att gå upp i rök och sålunda tillintetgör det påräknade intrycket. — Fullt lika objectiv i skildringen af dessa enkla hjelte-dåd, dessa tysta, onämnda kärleksoffer, denna ännu på förderfvets yttersta brant dansande lättfärdighet, eller denna på fosterlandets undergång ockrande sjelfviskhet som han är i teckningen af en Rislers kärleksfulla hjertelag och osvikliga pligttrohet eller en M:lle

Chêbes hjertlösa fåfånga, ger förf:n oss här någonting mera och framför allt någonting *bättre* af sig sjelf. Man får af honom här icke denna blott negativa bild, som med uttrycket af ett »non possumus», till svar på alla mensklighetens lifsfrågor, framblickar på hvarje sida af Risler et Fromont, utan man får bilden af en lefvande, älskande, troende själ — troende på sitt folks framtid och dess uppgift i verldshistorien och således, med eller mot sin vilja, också på Honom, som förelagt det en sådan uppgift.

Det är genom denna brinnande fosterlandskärlek, hvilken icke blott flammar upp i oändlig förbittring öfver sjelfviskheten, öfvermodet och bedrägeriet, hvilka fört Frankrike till undergångens brant, utan ock i oändlig ömhet uppsöker och ger näring åt den tysta, osvikliga troheten, den aldrig tvekande offervilligheten hos det verkliga folket, som förf:n lyckas att breda ett skimmer af hopp och försoning öfver det gripande sorgespelet: *Frankrike i strid mot en öfvermäktig och skoningslös fiende*. Först när han hemtar sitt stoff ur det sista fasansfulla uppträdet: *Frankrike i kamp emot sig sjelft* — först då återkommer den gamla hopplösheten och förf:n låter sin »Chauvin», »den siste fransmannen» stupa, söndersliten »*entre deux haines*» och lemnar ånyo läsaren inför förintelsens afgrund, att der söka den enda lösningen af lifvets förvirrande gåta.

Det är dock endast för några korta ögonblick han öfverlemnar sig åt denna tröstlöshet. I de allra flesta äfven af de mest gripande berättelserna lemnar han en stråle af hopp. Så i de ord, hvarmed den elsassiske skolläraren tar afsked af sina lärjungar för att lemna dem åt sin tyske efterträdare: »*ett folk kan slås i bojor, men bevarar det sitt modersmål, så har det i förvar nyckeln till sitt fångelse*»; så i den bittra harm, hvarmed bonden såg sin son lemna den franska fanan för att återvända hem och underkasta sig fiendens välde, samt i den stumma smärta, hvarmed han lemnade fädernegården åt sonen »till pris för hans sålda heder» och gick att taga hans plats i den algieriska jägar-

truppen. En stråle af hopp gömmer sig i den kraft, hvarmed den gamle fanbäraren, i stället att emottaga qvittenset för den till fienden enligt order utlemnade fanan, rycker henne ur tyskens händer och sjunker till jorden, qväfd af denna luft som trycker så hårdt på städer, hvilka blifvit uppgifna till fienden — »en luft, i hvilken ingenting stort kan lefva.» Det ligger hopp i sjelfva den pösande bymagnatens hån öfver den enfaldige värdshusvärden, som kunnat skära guld med täljknifvar under inkräktarnes skydd, men föredrog att strida för fäderneslandet — och det fastän han aldrig varit soldat! Det ligger hopp i sjelfva det blod, — Frankrikes ädla blod! — som gagnlöst förrinner, i afvaktan på order från marskalken, medan denne i den präktiga slottssalen »slutar sitt parti». . . .

Till Frankrike, likasom till den ädla Monica, kunde sägas: »sådana tårars son», — sådana lidandens barn — ett folk luttadt i sådana smärtor — »kan icke gå under.» Det är åtminstone det slutintryck, vi mottagit af »*Les Contes du lundis*». Men mellan dess blad gömma sig icke blott fosterlandsvännens smärta och hopp, der gömmer sig äfven en varning, en mäktigt talande varning till alla de folk, hvilka i lynne eller läge äro beslägtade med det franska — en varning att icke låta lättsinnet och njutningslystnaden få makt öfver ädlare drifter, att icke af missförstånd egennyttan eller i öfvermodigt förlitande på en traditionel krigareära försumma att i tid bereda sig att försvara sin tillvaro såsom folk — att icke låta det komma derhän att fosterlandsvännen måste i bitter smärta uppställa för sitt folk den frågan: »vara eller icke vara?»

Icke minst ur denna synpunkt är det vi anbefalla till våra läsare Alphonse Daudet och särskildt hans små berättelser från kriget, såsom en bekantskap väl värd att göra*), och nu så mycket lättare gjord, äfven för dem hvilka icke äro mäktiga

*) Vi tillägga att *Contes du lundis* är den bästa ungdomsläsning på franska vi för n. v. känna.

franska språket, som de af hans arbeten vi här nämnt äro eller inom kort blifva tillgängliga i svensk öfversättning.

För att emellertid göra förf:n full rättvisa och på samma gång gifva läsaren tillfälle att döma om riktigheten af den flygtiga karakteristik vi här vågat gifva af honom, meddela vi ett par af hans berättelser oafkortade, den ena hemtad från Paris under belägringstiden, den andra från Paris i sitt hvardagslag, båda så till innehåll som stil betecknande för arten af Alphonse Daudet's skriftställarskap. *Esselde.*

---

41. Barnet spion.

Berättelse af *Alphonse Daudet.*

Han hette Stenne, »lille-Stenne» till skilnad från fadern.

Han var ett äkta pariserbarn, spenslig och blek, om tio år eller kanske femton, åldern är ej lätt att afgöra bland de der pariserpojkarne. Hans mor var död, hans far, en gammal marinsoldat, höll uppsigt öfver en liten planterad plats i le quartier du Temple. Småbarnen, sköterskorna, de gamla fruarna med fällstolar, de fattiga mödrarna, hela detta Paris på rörlig fot som går att söka skydd mot vagnarne i dessa små af gångbanor omgifna parterrer, kände till pappa Stenne och höllo af honom. Alla visste att under de sträfva mustascherna, som utgjorde en förskräckelse för alla hundar och alla bänkflyttare, gömde sig ett mildt, nästan moderligt leende, och att man icke behöfde säga mer för att få fram detta leende, än:

»Hur är det med er lille gosse?»

Pappa Stenne höll så innerligt af sin gosse; han kände sig så lycklig då den lille om aftnarne efter slutad skola kom och hemtade honom och de tillsammans gingo igenom alléerna och

stannade vid hvarje bänk, för att helsa på de välkända kunderna och besvara deras artigheter.

Men i och med belägringen förändrades olyckligtvis allt detta. Pappa Stennes parterre stängdes för allmänheten, den blef en nederlagsplats för petroleum, och, tvingad till oafbruten vaktgöring, tillbragte den stackars mannen sitt lif med att, ensam och utan ens sin pipa, irra omkring i de öfvergifna och illa medfarna buskagen, och fick först sent på qvällarne, då han vände tillbaka hem, återse sin gosse. Men också skulle ni sett hans mustascher, då han talade om Preussarne!

Lille-Stenne deremot hade ingenting att invända mot detta nya lif.

En belägring — hvad kan vara roligare för gatpojkarne? Ingen skola — inga lexor; »lof», dagarne i ända, och gatan liflig som ett marknadstorg.

Pojken sprang ute hela dagarne. Än åtföljde han kvartets bataljoner då de marscherade till utanverken, noga utväljande den, som hade vackraste musiken, och i det fallet var lille-Stenne högst sträng. Så förklarade han obevekligt att 96:te bataljonens musik ej dugde för två styfver, men att femtifemmans var förförtjusande. Än såg han på när mobilregementena exercerades, och så hade han »queurna» sedan....

Med korgen under armen sällade han sig till dessa långa rader af väntande, som i vintergryningens dunkel bildade sig framför slagtarnes och bagarnes portar. Här gjorde man, under kallt fotbad, nya bekantskaper och pratade politik, och blef, såsom mr. Stennes son, aktningsfullt uppmanad att yttra sina åsigter.

Men det roligaste af allt var ändå dessa splitter nya förströelser, och främst det beryktade *galoche-spelet*, som de bretagniska mobilsoldaterna infört under belägringen. När lille-Stenne icke var på vallarne eller vid bagerierna, så kunde man vara säker att träffa på honom vid pågående *galoche-spel* i ett hörn

af *place du Chateau d'eau*. Icke som skulle han spelat; dertill fordrades pengar, och han hade inga. Han nöjde sig med att *se på*, med ögon, hvilkas uttryck det skulle vara fåfängt att återgifva.

En af spelarne, »den långe», i blå tröja, som aldrig »satte ut» mindre än 100-sous-stycken, väckte isynnerhet hans beundran. När han sprang, den der, kunde man höra pengarne skramla i bottnen på tröjfickan!

En dag då han tog upp en silfverslant som rullat ända fram till Stennes fötter, hviskade han till denne:

»Du glor på den här, hvasa?... Nå, vill du ha så'na, ska' jag säga dig hvar de fås.»

Efter slutadt spel tog han Stenne med sig till ett annat hörn af torget och föreslog att han skulle följa med honom och sälja tidningar åt preussarne, då man kunde räkna på 30 francs för hvarje färd. I början vägrade Stenne helt förolämpad af blotta förslaget, och afhöll sig sedan i hela tre dagar från att återvända till de spelande. Men det var tre förskräckliga dagar. Han åt icke, han sof icke. Hela nätterna såg han högar af galoscher uppstaplade vid sängfoten och 100-sous-stycken i långa, glänsande rader. Frestelsen var för stark. Fjerde dagen återvände han till *Chateau d'Eau*, återsåg »den långe», lät förleda sig.....

En snöig morgon begåfvo de sig af, med en säck på axeln och tidningar gömda under bluserna. När de kommo till *la porte de Flandre*, var det ännu ej dager. »Den långe» tog Stenne vid handen och närmade sig vakten — en hedersman med röd näsa och godmodig uppsyn — bedjande i gnällande ton:

»Käre herre, låt oss slippa igenom! Vår mamma är sjuk, vår pappa är död. Jag och min lille bror skulle se till att vi kunde plocka litet potatis ute på åkrarna.»

Han grät. Stenne sänkte hufvudet, full af blygsel. Vakten betraktade dem, kastade en blick utåt den hvita, ödsliga vägen och sade hastigt i det han drog sig tillbaka:

»Fort! gå!» — Väl utkomna på vägen till Aubervilliers skrattade »den långe».

Oredigt, likasom i drömmen, såg lille-Stenne fabriks husen, hvilka förvandlats till kaserner, de öfvergifna barrikaderna, prydda med genomblöta trasor, de höga skorstenarne, hvilka gjorde likasom hål i dimman och uppstego mot himlen tomma och kant-huggna. Här och der en vaktpost — officerare med kapuschonger och kikare för ögat samt små tält, genomblöta af snön, hvilken smälte för de slocknande eldarne. »Den långe» kände vägen och gick snedt öfver fälten för att undvika posterna. Icke destomindre råkade de oförvarandes på en trupp franska friskyttar, hvilka lågo der i sina små skjul likasom sammankrupna kring de vattenfyllda fördjupningarne längs jernvägen till Soissons. Denna gången berättade »den långe» sin historia förgäfvets. Medan han då gnällde som bäst, trädde en gammal sergeant, hvithårig och skrynklig, lik pappa Stenne, ut ur vaktskjulet vid vägen.

»Se så, mina smulor, inte lipa», sade han till barnen. »Ni skall få plocka er potatis, men kom bara först in och värm er . . . . Han ser alldeles förfrusen ut den der lille bytingen!»

Ack! det var icke af köld som lille-Stenne darrade, det var af rädsla, af skam. I vaktskjulet funno de några soldater liggande kring en dålig eld — en riktig »enkebrasa», vid hvars låga de upp-tinade brödet på spetsen af sina bajonetter. Man makade åt sig för att ge plats åt barnen. Man gaf dem en tår bränvin och litet kaffe. Medan de drucko, syntes en officer i dörren, ropade sergeanten, talade sakta några ord till honom och skyndade bort.

»Gossar!» sade sergeanten och inträdde helt strålände i skjulet, »*det vankas tobak i natt som kommer . . . .* Man har kommit preussarnes lösen på spåren. Denna gången tror jag allt vi skola taga igen det der förb . . . Bourget ifrån dem.»

Härpå följde ett utbrott af bravorop och skratt. Man dansade, man sjöng, man svängde sablarne, och begagnande sig af denna oreda försvunno barnen.

Då de utkommit ur dalklyftan, hade de vida slätten omkring sig, afskuren i fonden af en lång hvit mur med gapande skotthål. Mot denna mur styrde de nu kosan, men stannade som oftast för att låtsa plocka potatis från marken.

»Låt oss vända om... Låt oss ej gå bort till de der», bad oafbrutet lille-Stenne.

»Den långe» ryckte på axlarna och gick stadigt framåt. Plötsligt hörde de ljudet af en bössa, på hvilken man spände hanen.

»Lägg dig!» hviskade »den långe» och kastade sig till jorden. Väl utsträckt på marken uppgaf han en hvissling. En annan hvissling svarade utefter snön. Nu framskredo de krypande. Framför muren, jemnhögt med marken, syntes två gula mustascher under en smutsig mössa. »Den långe» hoppade ned i löpgrafven till preussaren, sägande, i det han visade på kamraten, »det är min bror».

Han var så liten, lille-Stenne, att preussaren brast i skratt då han såg honom och måste taga honom i sina armar för att lyfta honom upp i breschen.

På andra sidan muren syntes stora högar af jord, fälda trån och svarta hål i snön, och i hvarje hål samma smutsiga mössa och gula mustascher, hvilka drogos till ett löje, då barnen fördes förbi dem.

I ett hörn sågs en trädgårdsbyggnad befästad med trästockar. På nedra botten en mängd soldater som spelade kort och lagade soppa vid en lågande brasa. Det luktade godt — kålen och fläsket; hvilken skilnad mot friskyttarnes bivuak! I öfre våningen officerarne. Man hörde dem spela piano och dra upp champagnebuteljer. När parisarne inträdde, mottogos de med glädjerop. De aflemnade sina tidningar; derpå bjöd man dem att dricka och lät dem prata. Alla dessa officerare hade ett stolt och grymt utseende, men »den långe» roade dem med sin förstadsqvickhet och sin gatjargon. De skrattade, upprepade hans ord och rullade sig med välbehag i denna parisersmuts som bars ut till dem.

Lille-Stenne skulle gerna också velat slå upp sin språklåda och visa att inte heller han var dum; men något — han visste ej rätt hvad — band hans tunga. Midt för sig såg han, afsides från de andra, en äldre preussare, med allvarlig uppsyn, som läste, eller låtsade läsa, ty han hade blicken ofrånvändt fästad på Stenne. Det låg i denna blick på en gång ömhet och förebräelse, som om mannen hade haft hemma i sitt land ett barn af samma ålder som Stenne, och som om han tänkt för sig sjelf:

»Jag ville hellre dö, än veta min gosse öfva ett dylikt yrke . . . .»

Från detta ögonblick kände Stenne liksom en hand, som lagt sig på hans hjerta och hindrade det att slå.

För att undkomma denna ångest började han dricka. Snart gick allt rundt för honom. Han hörde otydligt hur hans kamrat, ofta afbruten af skrattsalfvor, härmade de franska nationalgardisterna, gycklade öfver deras exercisöfningar, uppförde en improviserad komedi öfver en defilé eller ett nattligt utfall från vallarne. Slutligen sänkte »den långe» rösten, officerarne närmade sig och ansigtene blefvo allvarliga. Den uslingen stod i begrepp att underrätta dem om friskyttarnes tillämnade utfall.

»Tyst — icke det der, långe . . . jag vill icke.»

Men den andre skrattade blott och fortfor. Innan han slutat, befunno sig alla officerarne på stående fot. En af dem visade barnen på dörren, sägande:

»Fort — lemnen lägret!»

Derpå satte de sig att tala ifrigt med hvarandra på tyska. »Den långe» gick, stolt som en prins, under det han lät pengarne klinga i fickan. Stenne följde honom med sänkt hufvud, och då han gick förbi preussaren, hvars blick gjort honom så ängslig, hörde han en sorgsen röst säga: »*Bas chôli, ça . . . Bas chôli.*»

Stenne fick tårarne i ögonen.

Väl ute på fältet började barnen springa och hade snart lemnat lägret bakom sig. Deras säck var full af potatis, som

preussarne gifvit dem, och tack vare den, kommo de lyckligt igenom friskyttarnes läger.

Der beredde man sig till det nattliga utfallet. Manskpet samlades tyst bakom vallarne. Den gamle sergeanten var der, sysselsatt att ordna sina män, och såg öfverlycklig ut. När barnen gingo förbi, kände han igen dem och gaf dem ett vänligt smålöje.

O! hvad det småleendet gjorde Stenne ondt! Ett ögonblick tänkte han ropa:

»Gå icke dit bort! Vi ha förrådt er!»

Men »den länge» hade sagt: »sqvallrar du, så bli vi skjutna», och rädslan höll honom tillbaka.

Vid Courenne gingo de in i ett öfvergifvet hus för att dela pengarne. Sanningen nödgar mig att säga, att delningen skedde samvetsgrannt, äfvensom att lille-Stenne, då han lät de vackra silfverstyckena klinga i sin blusficka och tänkte på alla de *galochepartier* han nu kunde kosta på sig, ej mera fann sitt brott så afskyvärdt.

Men, då han blef ensam, den olycklige pojken! då, innanför stadsportarne, »den länge» lemnade honom, då började hans fickor bli allt tyngre och handen, som kramade hans hjerta, allt starkare. Paris tycktes honom ej mera vara detsamma. Folket, som mötte honom, sågo på honom så strängt, alldeles som om de vetat hvarifrån han kom. Vagnsbullret, trumhvirflarne, signalerna — allt formade sig för hans öron till det enda hånfullt ljudande ordet — *spion!*

Slutligen kom han hem, och helt lycklig, då han fann att hans far ännu ej återvändt, sprang han uppför trappan och gömde under sin hufvudkudde silfverslantarne, hvilka tyngt honom så mycket.

Aldrig hade pappa Stenne varit så god, så glad vid hemkomsten som nu. Nyheter hade kommit från provinserna; det gick bättre för landet. Allt medan han åt betraktade den gamle

soldaten sin bössa, som hängde på väggen, och sade slutligen till barnet med sitt vanliga godmodiga skratt:

»Kära pojke! hvad du skulle gått åt preussarne om du varit stor!»

Omkring klockan åtta hördes dån af kanoner.

»Det är Aubervilliers... de slåss vid Bourget», förklarade den gamle, som kände alla fästena. Lille-Stenne bleknade, och förebärande trötthet gick han och lade sig, men kunde ej somna. Kanonerna dånade alltjemt. Han tänkte sig hur friskyttarne gjorde sitt utfall under natten blott för att sjelfva falla i snaran. Han tänkte på sergeanten, som smålett emot honom, såg honom derborta utsträckt i snön — och hur många jemte honom!... Priset för allt detta blod hade han, gömdt under sin hufvudgård — *han* — gamle Stennes egen gosse — en soldats son!... Tårarne nästan qväfde honom. I rummet bredvid hörde han fadren gå af och an, derpå öppna fönstret. Der nere framför trädplanteringen ljöd signalen; en mobilbataljon mönstrades för att rycka ut. Säkert var det riktig batalj. Den olycklige kunde vid denna tanke ej återhålla en snyftning.

»Hvad är det åt dig?» frågade pappa Stenne och kom in till honom.

Gossen kunde ej tåla längre utan hoppade ur sängen och kastade sig ned vid faderns fötter. Vid hans hastiga rörelse rullade silfverslantarne utåt golvet.

»Hvad är detta? Du har stulit?» utbrast den gamle darrande.

Då berättade lille-Stenne i ett andedrag hur han gått till preussarne och hvad han der gjort. Allt som han talade kände han sig friare om hjertat — det lättade honom att anklaga sig sjelf.

Gamle-Stenne hörde honom med en förfärlig uppsyn. Då allt var sagdt, dolde gubben ansigtet i sina händer och grät högt.

»Far, far!...» bad gossen.

Den gamle sköt honom ifrån sig utan att svara och hopplöckade pengarne.

»Är detta allt?» sporde han.

Lille-Stenne gaf tecken att det var allt. Den gamle tog sin bössa och sin cartousche från väggen, stoppade pengarne på sig och sade:

»Godt. De skola få igen dem!»

Och utan ett ord vidare, utan att ens se sig tillbaka, gick han ned och sällade sig till mobiltruppen, som stod färdig till utmarsch. — — — Sedan har man aldrig mera sett till pappa Stenne.

---

42. Notarien.

Berättelse af *Alphonse Daudet*.

»Brr — en sådan dimma!...» sade den hedersmannen då han steg ut på gatan. Hastigt slår han upp kragen, fäster sin respirator för munnen och beger sig, hvisslande och med sänkt hufvud samt händerna nedstuckna i bakfickorna, på väg till tjensterummet.

En dimma med besked — det är visst och sant! På gatorna går det ändå an; i hjertat af de stora städerna håller dimman sig icke längre än snön. Taken sliter henne i trasor, murarne suga henne i sig; hon tränger in i husen så snart de öppnas och gör trapporna hala och ledstängerna fuktiga. Vagnarnes rörelse, fotgängarnes kommande och gående — dessa den tidiga morgonens fotgängare, som ha så brådtom och äro så fatiga — allt detta hackar sönder, genombryter och skingrar henne. Hon smiter in i kontoristens snäfva och lofslitna kläder och i bodflickornas regnkappor, genomdränker deras små, slaka flor och lägger sig som en hinna öfver deras stora, vaxduksklädda askar. Men på de ännu öde kajerna, på broarne, utmed stränderna, öf-

ver floden, och deruppe bortom Nôtre Dame, der solen går upp med ett sken som påminner om en nattlampa i ett söligt glas — der står hon som en tung, ogenomtränglig och orörlig molnvägg.

Men i trots af kylan och dimman ses mannen i fråga följa kaj efter kaj för att komma till sitt tjensterum. Han kunde taga en annan väg, men floden synes ha för honom en hemlighetsfull dragningskraft. Det är hans nöje att stryka sig utmed broräcken och längs kajernas af sysslolösa vandrares armbågar nötta bröstvärn. Vid den timmen och i den trakten äro de sysslolösa sällsynta. Dock möter man då och då en kvinna, som med en börda af linnekläder på axeln stannar och hvilar sig mot bröstvärn, eller en annan stackare, som böjer sig öfver vattnet med dyster uppsyn. Då vänder mannen sig om och ser nyfiket efter dem, som om en hemlig tanke inom honom stälde dessa människor i samband med floden.

Han är icke treflig, denna morgon, floden. Dimman, som stiger upp mellan vattnets krusningar, synes tynga på den. De dystra taken med sina ojemna och lutande skorstenar, hvilka återspeglas och rökande korsa hvarandra midt i strömfåran, förefalla som något slags ohygglig fabrik, afsedd att från djupet af Seinen förse Paris med — dimma. Men mannen i fråga ser icke ut att finna allt det der så otrefligt. Fukten tränger in på honom från alla håll, han har icke en torr tråd på sig, men icke desto mindre går han småhvisslande framåt med ett belåtet småleende på läpparne.

Men så har han också haft god tid att vänja sig vid Seimens dimmor. Och dessutom vet han, att väl framkommen, väntar honom en mjuk, skinnfodrad fotpåse, en glödande brasa i den dånande kaminen, och den lilla stekpannan, deri han alla morgnar anrättar sin frukost. Dessa äro småtjenstemännens njutningar af lifvet — fängelosenöjen, hvilka inga andra än sådana stackars varelser, hvilkas hela lif kan rymmas i ett nötskal, äro i stånd att uppskatta.

»Jag får inte glömma att köpa mig äpplen», sade han då och då till sig sjelf, började derpå åter hvissla och påskyndade sina steg.

Kajer — alltid kajer; derpå en bro. Slutligen stannar han bakom Nötre Dame. Vid denna punkt af ön är dimman intensivare än någonsin. Hon kommer der från tre håll, dränker till hälften de höga tornen och packar sig vid hörnet, der bron bildar en vinkel. Här stannar vår man; han är framme.

Man ser oredigt några dystra skuggor, folk som sitta hopkrupna på gångbanan och se ut som om de väntade; och likasom vid ingången till promenadplatser och värdshus, ses också här fruktmångelskornas korgar utbreda sina rader af apelsiner, kakor och äpplen.

O, hvilka rara äpplen! hur friska och rödlätta de skimra under fuktperlorna. . . . Det ena efter det andra försvinner i hans ficka medan han småler åt mångelskan, som sitter huttrande, med fötterna öfver kolpannan; derefter öppnar han en port i dimman och går öfver en liten gård, der en kärra står förspänd.

»Någonting för oss?» frågar han i förbigående.

»Jo jo men, och det något gentilt ändå», svarade den genomvåte åkaren.

Skyndsamt inträder han då i sitt tjensterum.

Här är varmt, här kan man riktigt må godt. Fotpåsen är på sin plats. Hans lilla länstol väntar honom i god dager helt nära fönstret. Dimman, som hänger lik en jalousie för rutorna, gör belysningen mild och behaglig, och på hyllan stå de stora grönyggade böckerna ordentligt uppsträckta. En sanning är, att man svårligen kan träffa på ett gladare, trefligare och bättre hållet tjensterum. Men hvad som förefaller underligt är detta ljud af rinnande vatten, som omgifver en på alla håll likasom i kajutan på ett fartyg. Dernere slår Seinen sig knotande mot bropelarne och sliter sönder sina vågor i skum mot spetsen af ön, vid hvilken massor af strandvrak alltid hopa sig. Och inne i sjelfva huset,

rundt omkring rummet, höres ett oafbrutet rinnande, ett buller såsom af fulla ämbar, som tömmas — eller af en ständigt pågående storbyk. Man vet ej hvarför — men man känner sig genomisad af att blott höra allt detta vatten. Man känner att det faller på hård mark, att det studsar mot ett stengolf — mot marmorhällar, hvilka om möjligt öka dess kyla.

Hvad kunna de ständigt ha att tvätta? Hvilken fläck kunna de ha att utplåna i det der besynnerliga huset? Då rinnandet för korta stunder afstannar, hör man längst inifrån ett oupphörligt drypande, droppe efter droppe, såsom i töväder eller stridt regn. Det förefaller som om dimman, efter att ha packat sig på tak och väggar, nu smälte i värmen från kakelugnen och upplöste sig i droppar.

Men vår man frågar ej derefter. Han eignar sig helt och hållet åt äpplena, som nu börja pipa i stekpannan och sprida en svag karamellslukt, och denna vackra visa hindrar honom att höra det entoniga ljudet — det hemska ljudet af fallande vatten.

»Allt i ordning, herr notarie!» — sade en hes röst från ett inre rum. Han kastar en blick på äpplena och går med en suck af saknad.

Hvart går han?

Genom den för ett ögonblick öppnade dörren intränger en kall luftström, som sprider en fadd lukt af vass och kärr, och hastigt framskyntar likasom en vision af trasor, upphängda på rep, urfälda bluser, skjortor och en kattunsklädnings, som hänger på armarne i hela sin längd och dryper, dryper, dryper.

Det är gjordt! Han kommer igen. Han lägger ifrån sig på bordet åtskilliga föremål, genomdränkta af vatten, och återvänder småfrysande till elden för att upptina sina rödfrusna händer.

»Det vill då till att vara riktigt ifrån sig — i sådant väder...» mumlar han huttrande. — »Hvad kan det vara åt dem?»

Och när han blifvit väl varm och sockret börjar bilda perlor kring äpplena, sätter han sig att frukostera vid ett hörn af

sin pulpet. Medan han äter, slår han upp en af sina böcker och bläddrar i den med synbart välbehag. Men också är den väl hållen, den stora boken! Raderna så raka; rubrikerna i blått bläck, ett skimmer af guldsand öfver det hela, läskapper vid hvarje sida, allt vittnar om en ordning, en omsorg, som äro beundransvärda.

Det tycks som ginge affären förträffligt. Den hedersmannen har samma belåtna uppsyn som en kassör vid anblicken af ett väl uppgjortt bokslut. Medan han i välbehag vänder bladen i boken, öppnas dörrarne till sidorummet, steg af en inträngande folkhop höras; röster tala, men halfhögt, såsom i kyrkan.

»Ah! — så ung!... hur synd!...» Och man trängs, man hviskar.

Men hvad rör det honom att hon är ung. Sedan han expedierat sina äpplen, lägger han upp framför sig de föremål han nyss inburit. En fingerborg full af sand, en portemonnaie innehållande en sou, en liten rostig sax, så rostig att den aldrig, nej aldrig mera skall kunna begagnas; en arbeterskas kontrabok med hopklibbade blad; ett trasigt, till hälften utplånadt bref, der man kan läsa blott enstaka ord: »Barnet... inga peng... betalningsdagen...»

Notarien rycker på axlarne, som tänkte han:

»Det är den vanliga historien.»

Derpå fattar han pennan, blåser omsorgsfullt bort brödsmulorna som fallit i boken, gör en rörelse för att få handen i riktig ställning, och skrifver sedan med sin vackraste och tydligaste stil det namn, som han funnit i kontraboken:

Felicie Rameau. Silfverpolererska, 17 år gammal.

---

43. Några veckors sommarlif bland Östgöta-skären.

Klockan slog fyra en vacker morgon i början af Juli 187.. »Söclern» låg ännu qvar vid kajen i Norrköping; men just som det sista klockslaget ljöd från kyrktornet, pinglade äfven klockan om bord. Landgången indrogs och ånghvisslan skar genom luften, fartyget lemnade staden och gled sakta och varligt utför Motala ström förbi »Varfvet», der en nästan färdig pansarbåt låg, icke olik ett ofantligt strykjern.

Jag stod på däckets i den något svala morgonen. En smula yrvaiken och gnuggande mig i ögonen frågade jag mig sjelf, om det icke var en dröm, att jag nu stod färdig att förverkliga min länge närda önskan att tillbringa en tid bland skären. Syltberget med sina villor, hvilkas innevånare, trogne gamla stadsvanor, ännu icke tänkt på att morna sig, drog förbi, kransadt af dimman. Vinden var frisk, och de få passagerare, som icke ännu sofvo i sina hytter, syntes frusna och hade utseende af att vara för tidigt vakna. Insvepta i sina kappor sutto de stilla på läsidan af fartyget eller promenerade för att hålla sig varma med händerna instuckna. Det ligger emellertid ett egendomligt behag uti att färdas framåt öfver vattnet en vacker sommarmorgon. Hvad gör det, om man fryser en smula? Äfven det har ju nyhetens omvexling en sommardag, man klagat ju då vanligast öfver för mycken värme.

Vi voro nu ute på Bråviken och foro förbi Marmorbruket, der Atterbom en gång diktade sin »Lycksalighetens Ö». Det var ett lusthus — »Titt ut» kalladt, som hängde likt ett svalbo öfver afgrunden — med en förtjusande utsigt, hvilket var hans favoritställe. Derifrån skådade han i hänrykning ut öfver Bråvikens grönskande öar och intagande stränder. Lusthuset är nu

borta och bergväggen, vid hvilken det hängde fast, är — bränd till kalk. Litet längre åt öster vid samma eller Bråvikens norra sida möter oss Qvarsebo, som ter sig så intagande ut ifrån sjön och som äfven lockat till sig en hel del stadsbor på sommarnöje. Vi lemna det bakom oss, liksom det snart mötande ståtliga Näfveqvarn, och nu, hunna till Bråvikens mynning med dess oöfverskådliga mängd af holmar och skär, vända vi vår kosa åt sydost och anlända inom kort till Gränsö lotsplats, hvares talrika sommargäster, uppställda på stranden »i långa banor», viftade åt oss med näsdukar, handdukar och andra onämnda plagg. Här dröjer ångbåten några ögonblick för att aflemna sommargäster, som varit på besök i staden, och kokerskor med tungt lastade korgar, provianterade på samma ställe. Gränsö är nämligen Norrköpingsbons favorit-sommartillhåll, ehuru stället ifrån sjön icke tager sig ovanligt inbjudande ut.

Vi draga vidare fram i en djup och bred kanal emellan fasta landet å ena sidan och å den andra Gränsö, Hästö med dess tullstation samt Arkö, också en lotsplats, ehuru vid hafsbyn. Derefter styra vi vår färd mera rätt i söder och komma så ut på ett öppnare vatten, som glittrande blått ler emot oss i solskenet, men ångbåtens starkare vaggning för de långa, jämna dyningarna påminner oss redan innan vi skådat åt öster, att vi hafva öppna hafvet på sidan. Dock snart äro vi åter inne i en skärgård, den som omgärdar Slätbakens mynning. Der hafva vi Ormöarna, och der ligger nu den engelska ångbåten »May» sjunken. Kaptenen på »Södern» låter stoppa maskin, att vi må glida helt långsamt förbi det stora, mörka fartyget, som låg på sidan och kring hvilket tvänne bergningsångare samlat sig, för att försöka att få det åter flott. Ångpumparne gingo och tvänne ofantliga vattenstrålar höjde sig från det sjunkna fartyget ut i hafvet. Det var ett egendomligt skådespel. Man kunde nästan föreställa sig en kolossal hval, som blifvit jagad mot land och ännu i dödsångesten sprutade ut massor af vatten.

På andra sidan låg Aspöja. Solen stod nu högt på himlen och sken öfver fjärdar, öar och skär med förbländande glans. Hela himlen var klar och blå, blott öfver Aspöja låg en dunkel sky. Var det skuggan af forna mörka minnen eller var det naturens lek? Jag vet det icke och hade ej heller tid att tänka derpå, ty nu sattes maskinen åter i gång med full fart, och snart voro vi alldeles inne bland S:t Anne skärgårds löfskogbeväxta holmar och skär, som äro långt fagrare än dem vi hittills farit förbi. Det bar nu af rätt söder ut öfver Finnfjärden och vidare tätt förbi Håskö genom ett smalt sund emellan nämnda ö och Emtö, och vi hafva nu kommit till Gryts skärgård. Naturen blir härefter mera allvarlig. Furuskogen tager åter öfverhand på klipporna, ehuru här och der i omvexling med ljusa björkar, hvilkas glesa kronor böjas för hafsvinden. På vår högra sida skymtar Orren fram — denna fjärd, som hos skärbon har allt annat än godt rykte, enär han i sin nyckfullhet ofta kan »spela värre än sin namne i skogen». Vi närma oss allt mera fastlandet, — men der till venster hafva vi ju redan Kettilö, målet för vår färd. Ångbåten flaggar, de väntande båtarne lägga till, våra saker nedfiras i en hast, och ångbåten lemnar oss, fortsättande sin resa vidare söder ut.

Snart voro vi i land på vår bestämmelseort, men det blef nu ett bråk att få sina saker uppburna, uppäckade och instufvade i stugan, som vi hyrt för en tid af sex veckor. Jag hann till en början knappast med att fråga mig sjelf, om naturen här motsvarade min förväntan, och skulle jag hafva strax gjort mig denna fråga, hade den säkerligen blifvit besvarad med: nej! Kettilö är en klippfull ö, med föga djup jordgrund annat än i enstaka försänkningar. Ekar och oxlar hafva således svårt der att hinna samma praktfulla storhet som på fastlandet, och björkarna qväsas icke endast af hafsvinden, utan af människohand genom återkommande hamling för löftägt. Senare på dagen, då vårt packningskaos något hunnit ordnas, hvilade jag ett par ögon-

blick i den så kallade »nattstufvan» på öfra botten och betraktade utsigten. Hafvet låg för blicken beströdt med skär, tills ögat slutligen hvilade vid fastlandets skogiga rand åt den ena sidan, och hafvet utan gräns och inskränkning åt den andra. Jag frågade mig sjelf, om det likväl icke vore härligt bland skären, och jag besvarade frågan med ja, tilläggande dock en tyst önskan om en yppigare växtlighet der.

Det blef afton och jag gick ut för att taga ön i närmare betraktande. Jag ströfvade omkring utan mål öfver dess klippor, genom dess björkdungar och eklundar, och jag stannade slutligen uppe på lotsutkiken. I en enda blick såg man der öfver hela ön med sin by, sin tullstation, sina tegar, klippor och lundar. Man såg hafvet slå sina armar omkring den, man såg seglare efter seglare glida förbi på de båda farleder, som omgifva ön. Man såg öfver Baresund — der stora segelleden stryker fram — bort till den klippiga och vilda Fångö, och bortom den smälte himmel och haf samman i ett blått, glänsande dunkel. En tallös skara af öar hvilade i hafvets famn, den ena löfrik och leende, de andra en kal klippa, den tredje betäcktes af en mörk furuskog. Men hvem kan väl uttala hvad man så ser genom en enda blick i den fagreste natur? — När då aftonrodnaden glödde, skiftande från guld till dunkelrödt, och violetta skyar seglade på himlen, — då hafvet glänste af himlens återsken och snöhvita bränningar, liknande andeväsen, hoppade upp mot skären och så åter försvunno i djupet, och slutligen då der ute ytterst vid hafsbandet fyren tändes och med sitt vexlande, än svagare, än starkare blänkande sken ännu mer förhöjde tjusningen af den tafla, som låg under ögat, då frågade man icke längre, om här var skönt. Man njöt i fullt mått, man berusade sig af hafsluft, som man insög i fulla drag, medan det hänryckta ögat flög från skär till skär, ömsom sänkande sig mot hafvet, stundom följande ett segel, som kom och åter försvann, eller omfamnande i en enda blick hela den förtrollande tafla, man hade framför sig.

Man lyckönskade sig att få tillbringa någon tid i denna ljuftva natur, att få njuta och beundra.

Denna beundran blef för hvarje dag större, allt jemt fann jag ny anledning till vederqvickelse och njutning. Huru ljufligt att, så fort man stigit upp, begifva sig ut på ströftåg kring ön eller ro ut för att undersöka skären, till en början närmast hufvudön, men sedan utsträcka sina utflygter längre och längre bort, — att vederqvicka sig med ett bad i öppna hafvet, då man kände sig trött, och sedan börja på nytt igen detta kringströfvande, bekymmerslösa lif, lefvande för dagen med *l'avenir n'est pas encore venu* till valspråk och för hvarje timme upptagen, fastän man gjorde ingenting. Jag kunde sitta långa timmar i en båt nere vid hamnen i lugnt väder, seende ned i hafvet. Det blågröna, genomskinliga vattnet visade der sina skogar af grönbrokiga alger och tång, öfver hvilkas kronor glänsande spiggar stimmade, och torskungarne tittade mig helt förvånade i ögonen. De hade säkerligen icke sett en människa utan fiskredskap så der vakta på dem. Då de sett på mig några ögonblick, vände de om^{me} och kilade af utåt djupet, icke olika en skara barn, som springa för att tala om för mamma hvad de sett för underbart. Ja, kanske låg nu torskmamma der nere i en grönskande tångberså och spisade små snäckor, under det att hon åhörde barnens berättelser om mig. Hvad jag gerna skulle hafva velat få kännedom om denna berättelse, afgifven utan ljud, blott med tecken, svängningar med stjerten, klippningar med senorna och mumsningar med munnen. Men jag fick nöja mig med blotta föreställningen.

Allt som oftast, då vädret var vackert, gjorde vi långa utfärder till sjös, så att lotsarne förvånade sig öfver vår sjöduglighet. Vi svärmade kring skären som fiskmåsar, stigande i land här och der, klättrande upp på höjderna eller slående oss till ro på någon skuggrik ö, hvars alla vinklar vi hvar för sig undersökte. Stundom var sjögången så häftig, att vi hade svårt att

lägga till med båten, och vi måste då nöja oss med att kringsegla ön; stundom öfverraskades vi af regn, men hvad betydde det? Man sveper sin regnkappa omkring sig och med kapuschongen öfver hufvudet afbidar man helt lugnt regnets upphörande.

Så var det en dag, på hvilken vi hade beslutat oss att göra en tur omkring Fångö. En lots fäste väl vår uppmärksamhet på, att »sjön randade sig» — det vill säga, vinden var ojämn och hafvets yta såg till följd deraf randig ut — och det betydde regn, men vi aktade icke så mycket derpå, då fram på eftermiddagen en jemnare vind blåste upp. Vi lade således ut från vestra viken för att vidare gå omkring Kettilöns södra udde. Vinden kom nu från hafvet, vågorna häfde sig skummande och mörka, de hvita bränningarna slogo allt högre upp mot klippudden och himlen blef allt mera hotande. Också svek modet en del af vårt sällskap, och vi lade i land på östra sidan, för att låta dem, som fruktade sjön eller regnet, gå i land. Då båten åter satte ut, voro vi blott två i den, modiga nog att trotsa väder och vind; men två är också alldeles tillräckligt för en resa tillsammans, den må vara längre eller kortare. Vi kände oss lätta om hjertat och båten flög raskt öfver vågen, då vi styrde vår kurs snedt öfver Baresund. Vi kommo snart i lå under skären vid Fångöns södra sida, och nu somnade vinden efter hand alldeles af; men dyningarna vaggade ännu vår båt, under det att himlen mulnade mer och mer. Redan föll en och annan regndroppe. Vi svängde af än mera mot öster och lade oss emellan ett par skär i afbidan på regnet. Nu kom det. Stilla och mildt flödade det ned öfver den törstande jorden, som mottog det med hänförelse. Hafvet blef alldeles stilla, blankt som smält silfver. De fallande dropparne ljödo som en sakta musik, och dyningen lade sig till ro vid denna vaggång. Intet löf rördes i alarnas kronor, som prydde skäret. Ingen fågel sjöng. Man hörde blott det fallande regnets musik, sakta beledsagadt af det allt mera

bortdöende bruset från bränningarna. Det var en naturens andaktsstund, och vi, som bevittnade den, grepos djupt deraf. Vi störde den icke med ett ord eller en rörelse, vi sutto stilla, som om vi varit förvandlade till stoder. — Men regnet upphörde småningom och himlen ljusnade åter. En liten strandpipare *) af det slag, som skärbon kallar strandkyll, kom fram — jag vet icke rätt hvarifrån —, trippade oroligt fram och åter på stranden och höjde slutligen sitt klagande kyll-kyll-kyll!, som gifvit honom sitt namn. Det var tecknet. Allt vaknade åter till lif. Bofinkarne läto å nyo höra sin sång på stranden, måsar och tärnor foro åter med höga rop öfver vattenytan, än höjande sig i bågform på sina hvita eller silfvergråa vingar och sväfvande högt i luften, än begagnande dem blott till fallskärm och pilsnabbt störtande ned mot vattnet för att tillfredsställa sin rofgrighet.

Vi befriade oss från våra våta öfverplagg och gjorde båten i ordning för att å nyo sätta ut på det nu lugna och klara hafvet. Aldrig skall jag glömma den syn, som mötte mitt öga, då jag lemnat skäret och vände mig ut emot hafvet. Hade det med ens blifvit vinter? Himlen var hög och blåhvit, som om vintersolen bröte fram i långa, hvitskimrande strålar. Hafvet liknade blånande is och på hvarje klippa glänste det som nyfallen snö och strålände is, skiftande i solskenet i matt violett, blekblått och rosenrödt. Till och med träden, som stucko upp ur detta landskap, voro, ehuru ännu gröna, dock öfverdragna liksom af ett frostskimmer. Men denna vinter varade blott ett par minuter, det blef åter sommar och vi foro nu fram utefter Fångöns södra och sydöstra kust, som visar ett vänligare utseende än den vestra med löfklädda dälder, odlade tegar och täcka menniskoboningar här och der bland bergen. Utanför danade skären en tät krets, så att man kunde tro sig vara på en insjö. Vi följde strandens krökningar och lade in här och der i vikarne, på hvilkas botten tången låg i mjuka bolstrar, under det att vid deras

* Charadrius Hiaticula.

kant strandrågen, styf och rak, speglade sina blågröna ax i vågen. Albuskarne stodo så mörkgröna med regndrypande blad och björkarna hade nu tvättat af den gråa ton, som så länge vidlådit dem. I bergskrefvorna blomstrade styfmorsviolen mångfärgad och täck. Den sände sin doft ned mot hafvet, kanske helsade den derigenom på sitt språk den präktiga lysingen*), i hvars gula krona regnets juveler glittrade, eller fackelblomstret**), i hvars röda låga icke blifvit släckt, utan fast mer flammade med ökad glans. Hvad vet jag?

Vi drogo vidare framåt, nu mot norr, tills en underligt formad klippa, nästan liknande ruinen af ett gammalt fäste med högt torn, ådrog sig våra blickar. Det var icke vår afsigt att skilja oss från Fångöstranden, men vi kunde icke motstå begäret att undersöka detta skär och vi rodde dit. Klippan reste sig brant ur hafvet, regnvattnet silade i små glittrande droppar utför dess sidor och glimmerkornen glänste som guld. Vi fäste båten och klängde icke utan möda uppför berget. Mossan satt lös och lossnade under våra fötter, och stenarne rullade undan från afsats till afsats, tills de plaskande föllo ned i sjön. Ändtligen stodo vi dock på toppen. Der var ingen ruin, utan ett högt kummel, i forna tider upprest af gråsten i rund tornform till märke för sjöfarande. Gamla kol lågo vid foten af kumlet. Voro de lemningar efter en fredlig majeld eller efter en flammade vårdkase, som varnade för en från hafvet kommande fiende? Jag petade bland kolen och gjorde dem denna fråga. Jag tyckte nästan att de började hviska något om 1719, då jag i det samma blickade upp och mitt öga föll på den hänförande utsigt, hvarom jag hittills icke haft någon aning. Jag glömde både kolen och deras historia för att låta ögat frossa i hela den stora, obeskrifliga rymd, som nu utbredde sig för min syn. Fjerran i söder syntes Häradsskär med sin fyrbåk och der utanför

*) *Lysimachia vulgaris*.

***) *Lythrum Salicaria*.

det gränslösa hafvet, och sedan åt andra håll skärgården i all dess mångfaldiga vexling af klippor, mörka furuskogar och lågväxta, grönskande löfträd, tills slutligen åt vester fastlandet stängde utsigten med sin skogbeklädda dunkla rand. Hela taflan var liksom beströdd med seglare. Än syntes de alldeles, än försvunno deras hvita dukar bakom ett skär; men stucko snart åter fram, återkallande för minnet sagan om skeppet, som gick öfver både vatten och land. Man skulle kunnat stå här i timmar utan att tröttna vid den fängslande taflan; men mycket var ännu osedt af Fångö, och huru lång sommardagen än är, blir dock äfven den slut, och vi kunde då löpa fara att förirra oss ibland skären och icke hitta åtminstone den genaste vägen hem. Vi stego alltså åter i båten och styrde mot Fångö norra udde.

Fångö norra sida företer en anblick af kal ödslighet. Nakna, branta klippor stupa ned i hafvet, en och annan fura klänger sig, lik en förhungerad tiggare, fast vid klippan, räcker sina knottiga grenar mot himlen och ber om den näring, som jorden nekade henne. Och solen strör sitt guld öfver henne, och regn och dagg falla ned öfver henne; men hafsvinden hviner, dess styrka böjer och förkrymper furan, och hon lever ett tynande lif, nästan sorgligare än död. Mellan dessa klippor sträcka sig små ljungbeväxta högslätter, gapa öde grufvor, ännu mera förökande den spöklika ensligheten. Man tvingas att rysande vänta någon hemsk uppenbarelse i denna natur, der knappast annat än de mörka gruföppningarna visa något spår af mensklig verksamhet. »Fångö, det är en ful ö», — säger derföre Kettilöbon med den underförstådda bimeningen, att den äfven är en hemsk, trolsk och besynnerlig ö, i hvars berg trollfolket ännu håller till, vid hvars stränder mylingar bo, klagande i nattens tystnad eller ledande vandraren vilse bland klipporna.

Då vi lemnat de små holmarnes skydd, funno vi, att hafvet gick temligen högt och att båten icke utan besvär kunde ligga vid bryggan till Fångö grufva. Min kamrat, som var mera in-

tresserad af grufvan än jag, gick derföre ensam i land och besåg grufvan, som nu är öfvergifven. Han tog malmstuffer, medan jag i stället helt sorglöst lät båten gunga på vågen, endast aktande mig att den blefve slagen mot stranden. Det roade mig att betrakta ömsom Fångös vilda klippor, ömsom kumlet på Gubbön, hvilket vi nyss besökt och som nu åter såg ut som ruinen af en gammal borg. Den forne grufvefogden förde min kamrat omkring vid grufvan och visade de öfvergifna schakten, som nu till stor del voro fyllda med vatten. Grufvan belades med egentligt arbete i början af detta århundrade och gaf en tid för icke så länge sedan mycken kopparmalm. Då rådde här stor verksamhet, rörelse och lif. Men bergarten blef allt fattigare på malm för att grufdriften kunde löna sig, och helt nyligen har allt arbete afstannat. Men åtskilliga hus och andra anstalter för grufbrytning bära vittne om den tid som varit. Mannen följde med ned till bryggan, ifrigt språkande. Synbarligen njöt han af att få tala vid en främmande, något som skärbon vanligen icke försmår, men som för honom var dubbelt kärkommet. Han kunde också behöfva denna förströelse, der han lefde ensam i denna ödemark, och han sökte förlänga den så mycket som möjligt. För honom bildade må hända detta tillfälliga besök ett epokgörande afbrott i årets ensamhet. Han stod qvar på bryggan, sedan vi farit, och det låg saknad i den blick, hvarmed han följde oss, då vi lemnade Fångö.

(Forts.)

—th—.

44. Boköfversigt.

— Af det nya arbete öfver *Sveriges historia* (Hj. Linnströms förlag, Sthlm 1876. Pris 1 krona per häfte), hvilket utgifves af ett antal yngre ansedda skriftställare, hafva under hösten kommit oss till handa 2:ne häften, innehållande en framställning af Sveriges medeltid från Magnus Eriksons regering till och med drottning Margareta, hvilken framställning förenar i ovanlig grad den grundliga och sjelfständiga forskningens värde med behaget af en enkel och fängslande stil, hvartill kommer fördelen af en mängd vackra och upplysande illustrationer. Arbetet anbefaller sig sjelft, såsom grundadt på de bästa källstudier och framträdande under en ny och tilltalande form, hvari *kulturhistorien* synes komma mer till sin rätt än förr varit brukligt.

— *Jorden och dess folk*, ett berömdt arbete i allmän geografi af en tysk förf. von *Hellwald*, öfversatt och bearbetadt af *E. Hildebrand*, har utkommit med första häftet (Fritzes förlag, Sthlm 1876, pris 1 krona), hvari man finner en omfattande skildring af en del af Amerika, beledsagad af en mängd förtydligande träsnitt och kartor. Att döma af detta häfte är arbetet af stort värde och bör man således vara tacksam för dess införlifvande med vår på originalarbeten af detta slag så ytterst fattiga litteratur. Dock kunna vi ej undertrycka den önskan, att det populära arbetet ej genom ett onödigt tungt och svårläst språk måtte motverka den framgång, hvaraf det eljest gör sig väl förtjent.

Båda de verk vi här som hastigast omnämnt anbefallas såsom oumbärliga i hvarje välförsedt familje- och skolbibliotek.

— *Erik XIV:s fall* af J. Mankell (Sthlm 1876, Gustafssons förlag, pris 2,25) är det senaste af de många nya bidrag till belysning af den olycklige Vasakonungens karakter, med hvilka vår

litteratur riktats under senare åren, och torde, sammanställd med Herr Ahlqvists kända arbete samt den skildring Professor Svedelius i sin afhandling om Svante Sture gifvit af Erik XIV, på ett lyckligt sätt ifylla och afrunda den dystra bilden.

— *Ros och Törne* (Sthlm, Samson och Wallin, pris 3 kr.). Under denna benämning har Hr. F. Sander samlat och på ett förträffligt sätt öfversatt en mängd nygrekiska folksånger, hvaribland många äkta perlor brutna ur folklynnets slutna mussla och skimrande i trohetens och kärlekens — hatets och svartsjukans — tårens och löjets skiftande brytningar. Den som älskar att inandas en fläkt af ren poesi midt i tidens prosaiska äflan, må ej försumma att tillegna sig *Ros och Törne*, till hvars närmare belysning vi en annan gång torde återkomma.

— *Eldbränder och gnistor* af Palmær (Sthlm 1876, A. Bonniers förlag, pris 3,50), hopsamlade och räddade ur glömskans aska af D:r A. Ahnfelt, är ett arbete af betydande litteraturhistoriskt värde, men lemnar för öfrigt samma bländande men tomma intryck som anblicken af ett lyckadt fyrverkeri eller åskådandet af en jongleurs konst. Det roar, förvånar, bländar för stunden, men lemnar föga eller intet i behåll — om ej möjligen en flygtig klagan att qvickheten dött ut inom vår litteratur, hvilken klagan dock snart upplöser sig i en känsla af belåtenhet att vår tid ej såsom en närmast föregående odlar qvickheten på bekostnad af hvad högre och bättre är. För den som vill lära känna skämtlynnets och karakteren af de litterära striderna för fyrtio år sedan och på samma gång skaffa sig sjelf en rolig stund, är Palmær den rätte ledsagaren.

— *Litteratur och konst*, studier af Olof Eneroth (Sthlm 1876, Norstedt & Söners förlag. Pris 2,75). Vännerna af den varmhjertade, under alltför lång tid tystnade förf:n återfinna honom här med nöje, lika varm för allt godt och skönt, som förr, och ifrande som alltid för den fosterländska odlingen, den som öfvas i tankens höga rynder så väl som den, hvars spår äro att söka

i »mörka mullen». — Af de stycken i bunden form samlingen innehåller står poemet »Psyches bön» i vår tanke främst, gifvande en lika innerlig som högstämd förklaring ej blott af Sergels bild utan ock af den kärlekstörst, som brinner på djupet af mensklighetens hjerta. — Af de öfriga uppsatserna gifva vi företrädet åt den fängslande skildringen af Vitalis, men framhålla derjemte uppsatsen om Colani, om den svenska odlingens historia, och äfven skalden Oxenstjernas ungdomshistoria såsom väl värda att läsas. Dock kunna vi ej undertrycka den önskan, att förf:n gifvit oss en sjelfständig målning af den unge Oxenstjerna i stället för de spridda och dock *alltför litet gallrade* utdragen ur den unge ädlingens dagbok. Han skulle då gifvit ej blott en intressant bild af *en förfluten tids ungdom*, utan ock genom den kunnat på ett styrkande och varnande sätt tilltala *den nutida ungdomen*. M. a. o. han hade kunnat ställa bilden i sådan dager, att en mor varit glad att lemna honom i sina uppväxande söners händer, i stället att hon nu — i trots af den omordade »relativa renheten» — undanlägger honom för dem.

— »*Naturvetenskapernas första grunder*» (Sthlm 1876, Klemmings antiqvariat, 4 häften à 1,25) är benämningen på en ny serie lättfattliga läseböcker i vetenskapliga ämnen, afsedd för skolan och hemmet. Författade af ansedde vetenskapsmän i England och Skottland, der de lärde först lärt den svåra konsten att kläda de vetenskapliga sanningarne i ett enkelt för alla tillgängligt språk, hafva de små skrifterna äfven öfverflyttats till svenska af skriftställare med vetenskaplig bildning och lycklig stilistisk förmåga. Också skola de säkert helsas såsom synnerligt välkomna såväl af lärare och föräldrar, som af den ungdom, hvilken tidigt lemnat skolan och söker utväg att på ett lätt och ej alltför tidsödande sätt sjelf fylla bristerna i sin skolkunskap. — De fyra delar som kommit oss till handa innehålla *Fysisk Geografi* af Prof. A. Geikie, öfvers. af D:r Nathorst, *Astronomi* af J. Norman Lockyer, öfvers. af D:r H. Hildebrandson, *Geo-*

logi af Prof. A. Geikie, öfvers. af E. Erdmann, samt *Fysiologi* af Prof. M. Foster, öfvers. af Prof. Chr. Lovén. Alla delarne äro försedda med talrika och goda illustrationer.

— *Fallna qvinnor* af Mrs J. E. Butler är en liten skrift i ett sorgligt men djupt behjertansvärdt ämne af den ädla och varmhjertade Mrs Butler, hvars outtröttliga och framgångsrika verksamhet för upprättelsen af fallna qvinnor och för bekämpande af hvad hon kallar »the legal prostitution» — den af lagarne hägnade osedligheten, — är väl känd äfven i Sverige. Det lilla häftet förtjenar att läsas och behjertas af alla hvilka tro, att en så vidt möjligt ren och sund ande bland ungdomen är vilkoret för ett folks framtida bestånd.

— *Richard Gustafsson*, omtyckt som sagoberättare, har upprullat för allmänheten några *svenska taflor*, illustrerade af Larsson m. fl. *Sagor och berättelser* af H. C. Andersen har utgifvits i ny god öfversättning, med roliga illustrationer; G. Björlins, i en tidskrift förut synliga berättelse från frihetstiden, *Carl Svenske* har utkommit i bokform, och bli säkert alla dessa, så väl som ett häfte *Nya Solstråleberättelser*, välkomna och lämpliga julgåfvor för familjekretsen. Till slut nämna vi att *Den öst-europeiska frågan* af A. Hedin har i ett första häfte, med löfte om fortsättning, blifvit med förf:ns kända skarpsynthet utredd och förklarad, samt att den värdefulla serien uppsatser *ur vår tids forskning* fortgått med en afhandling *Om Blodet*, ypperligt framställd af Prof. C. Lovén samt försedd med utmärkt goda illustrationer.

45. Handarbetets Vänner.

Årsberättelse för arbetsåret 1875—1876.

Buren af samma frivilliga krafter som hittills, hugnad med anslag af Kongl. Maj:t, äfvensom af några enskilda föreningar, kraftigt biträdd af sina egna medlemmar, samt uppmuntrad af ett stigande deltagande från allmänhetens sida, har föreningen, under sitt andra nu tilländagångna arbetsår, om ej utan bekymmer, dock med oförminskad iver och stegrad framgång kunnat arbeta för sitt föresatta mål — den svenska hemslöjdens förädling i konstnärlig och fosterländsk rigtning.

Grunddragen af den verksamhet föreningen under nämnda år utvecklade skola undertecknade, för detta ändamål af styrelsen delegerade, här i korthet antyda, genom en öfversigt af *medlen, arbetet och resultaten*.

Den 1:sta Oktober inflyttade föreningen i sin nuvarande välbe-lägna och vackra lokal, Brunkebergstorg N:o 15, förhyrd af Stockholms Handtverksförening för en tid af tre år, till det i sanning billiga priset af 1,200 kronor årligen, för hvilken hyressumma föreningen dock ej skulle vågat ikläda sig ansvaret, om ej en af hennes medlemmar välvilligt erbjudit sig att för detta ändamål garantera 500 kronor årligen.

Kort efter inflyttningen i den nya lokalen, erhöll föreningen från komitén för utställning af qvinliga arbeten i Philadelphia en inbjudning att deltaga i denna utställning, inom den för ändamålet uppförda »Womans Pavilion».

Fortfarande i saknad af allt rörelsekapital, oviss huruvida något offentligt understöd skulle beviljas henne och inseende omöjligheten af att utan alla fasta tillgångar kunna med någon framgång arbeta för sitt närmaste mål, — ännu mindre deltaga i en verdensutställning — beslöt föreningen, på sakkunnige personers inrådan, att inlemna till behöriga myndigheter, dels ansökan om ett räntefritt lån ur Handels- och Industri-fonden, dels ock anhållan om ett bidrag af de för deltagande i verdensutställningen i Philadelphia anslagna medel. — På båda dessa ansökningar ingingo dock vägrande svar, och föreningen stod åter, såsom så många gånger förut, med två tomma händer, rådvill och tvekande inför sin uppgift.

Äfven nu var dock hjälpen närmare än man vågade hoppas. Samma »vännernas» väninna, som gjort det möjligt för dem att in-

flytta i en dyrbar och fördelaktigt belägen lokal, räckte dem äfven nu sin kraftigt stödande hand, i det hon erbjöd sig att, utan annan säkerhet än sakens eget värde och förtroendet till dess oegennyttiga ledning, förskjuta nödiga rörelsemedel för fullföljande af föreningens närmaste verksamhet.

Ungefär samtidigt fick föreningen af sin äldsta alltid onämnda välgörarinna, mottaga en gåfva af 300 kronor; och ej långt derefter erhöll hon af en annan af sina medlemmar, *Fröken Lotten v. Kræmer*, den frikostiga gåfvan af 1,000 kronor, i ändamål att dermed möjliggöra föreningens deltagande i Philadelphia-utställningen.

Härmed voro nu de närmaste svårigheterna häfda, och föreningen kunde med förnyade krafter och förhoppningar fortsätta sin verksamhet. Då emellertid denna verksamhet för hvarje månad växte i omfång, kräfde den också ständigt växande tillgångar, främst för utförandet af försök med nya mönster, arbetssätt och redskap, hvilka försök blifva ganska dyrbara, utan att, såsom de för afsättning lämpade arbetena, återbära kostnaden och lemna någon behållning. Man måste således vara betänkt på att skaffa nya tillgångar.

Under loppet af vintern utsände därför styrelsen inom vidare kretsar i hufvudstaden inbjudningar till inträde i föreningen, med en afgift första året af 5 kronor, de följande åren 3 kronor eller ock för en gång 20 kronor. Resultatet häraf blef att föreningen för närvarande räknar omkring 200 betalande medlemmar, ett antal som visserligen ej är stort, men som dock, under de i många fall hämmande förhållanden hvarunder föreningen arbetar, vittnar om ett vaknande intresse för hennes sak. Vidare erhöll föreningen i början af vintern, på underdånig ansökan hos Kongl. Maj:t, ett anslag af samma belopp som föregående år, eller 1,000 kronor, af de till hemslöjdens främjande anvisade medel.

Äfven har föreningen, likasom föregående år, af Sällskapet för folkundervisningens befrämjande, erhållit 250 kronor, samt dessutom af Kristianstads läns Kgl. Hushållningssällskap 300 kronor och af Kopparbergs läns 100 kronor.

Dessa äro de penningemedel — nu som alltid tillfälliga — hvilka föreningen under sistförflutna arbetsår haft till sitt förfogande, och öfvergå vi härmed till en kort redogörelse för den verksamhet, som med stöd af dessa medel utvecklats.

Främst må då nämnas att föreningen ökat sin modellsamling och sitt mönsterförråd med omkring 200 nummer. Deraf mönster till mattor om ända till 100 qv. fots storlek till soffor och stolar, gardiner, kuddar, pallar, dukar, servieter m. m., de flesta anordnade eller komponerade af konstnärshand samt, med motiv från fornsvenska allmogearbeten, för nutida ändamål tillämpade.

Föreningen har derjemte upptagit och beredt undervisning för sina arbeterskor i åtskilliga nya, från den fornsvenska hemslöjden lånade arbetssätt, såsom: *krabbasnår*, *stjarnsnår*, *dukagång*, *rödlakan*, *gobelin* (s. k. flamsk) samt *twistsöm*, m. fl.

Med hjälp af erhållen fribiljett på statens jernvägar, hafva resor för studium af den gamla hemslöjden, för spridande af föreningens syfte, samt för utlemnande af arbete, uppsökande af skickliga arbeterskor m. m., företagits af 8 medlemmar af föreningen och dess styrelse, hvilka resor bekräftat den redan förra året vunna erfarenheten, att en stor och viktig del af föreningens verksamhet beror af rättigheten till fri jernvägsbiljett.

Vidare må nämnas att föreningen upptagit och sökt utveckla den skånska spetsindustrien, samt låtit förfärdiga, af dessa beundransvärdt väl arbetade spetsar, mer än 40 olika mönster, mot en arbetslön vexlande från 2 kronor till 50 öre för aln.

Tack vare den ofvannämnda frikostiga gåfvan af fröken v. Kræmer har föreningen kunnat deltaga i verdensutställningen i Philadelphia, med den framgång att, enligt hvad bref och tidningar upplysa, alla de utställda föremålen blifvit sålda, och medalj föreslagen åt föreningen eller dess ordförande, hvarjemte från andra sidan Atlanten åtskilliga beställningar ingått till föreningen.

I det allmänna landbruksmötets slöjdtställning förliden sommar i Norrköping, har föreningen jemväl deltagit och vunnit högsta priset, äfvensom en liten samling af föreningens arbeten förevisats i Kristiania, samt förberedande studier af den norska hemslöjden under sommaren företagits af direktisen för föreningens byrå.

Af Patriotiska sällskapet har, likasom föregående år, en summa benäget ställts till föreningens förfogande att användas som uppmuntran för ovanligare arbetsskicklighet och flit, och har i följd häraf utdelats 50 kronor hvardera åt tvenne af föreningens väfverskor, *Mina Wulff* från Nerike och *Sophie Jansson* från Tjust, hvarjemte knypplerskan *Mätta Dahlsjö* i Skåne erhållit 25 kronor.

För att verka för spridningen af goda mönster och arbetssätt tillämpliga på säljbara varor, har föreningen ordnat en liten samling modellarbeten af 10 olika slag, afsedd att till ett pris af 50 kronor tillhandahållas såväl hushållningssällskap, slöjdföreningar och skolor som enskilda personer, och hafva tvenne sådana samlingar redan utgått, en till Jemtlands och en till Örebro läns Kgl. Hushållningssällskap.

Omfånget af det praktiska arbete, som utförts i och genom föreningens byrå, belyses bäst af följande, ur hufvudbokens inkomst- och utgiftskonto utdragna siffror:

Erhållna offentliga anslag	1,650
Medel erhållna inom föreningen (deraf lån 7,379)	10,329
Försålda arbeten	12,872

Inköp af material	9,947
Utgifna arbetslöner *)	10,014
Räntor och öfriga omkostnader	2,020

Lägga vi härtill: att föreningen för komposition och anordning af omkring 200 nya mönster och modellarbeten, samt för administrationen af sina angelägenheter icke behöft vidkännas någon utgift;

att årets verksamhet lemnat en behållning i material, inventarier och säljbara varor af omkring 3,000 kronor; samt slutligen,

att vid inträdet i det nya arbetsåret föreningens kassa utgjordes af 36 kronor, så tro vi oss med siffrornas hjälp hafva gifvit en så trogen bild af föreningens arbete under sistlidne år, och hennes nuvarande ekonomiska ställning, som utrymmet medgifver.

Härvid bör dock särskildt märkas, att arbetet på byrån såsom redan blifvit antydt omfattar två olika arter, nemligen *det produktiva*, som en gång bör kunna bära sig sjelft, och *det i pekuniärt hänseende improduktiva* — (försök af diverse slag, experimenter med olika material, nya arbetsarter, mönster och redskap o. s. v., samt studier af fornslöjden, undervisning m. m.) — hvilket aldrig kan betala sig, men som icke desto mindre utgör grunden för hela den konstnärliga och fosterländskt gagnande sidan af föreningens verksamhet.

De materiella resultaten af denna Föreningens verksamhet under det sistförflutna året framgå af ofvanstående meddelanden och sifferuppgifter. Af dessa torde äfven ådagaläggas att föreningen under samma tid i ej ringa mån verkat för den ofvan antydda fosterländska sidan af sin uppgift, genom att upptaga den fornsvenska hemslöjden, tillämpa densamma för nutida ändamål och bereda af-sättning för dess alster.

En annan fråga blir: *i hvad mån föreningen lyckats att verka äfven för hemslöjdens förädling i konstnärlig riktning.*

Utän att våga sjelf upptaga detta spörsmål, hoppas styrelsen dock kunna genom hänvisning till andra, mindre jäfviga och mera bemyndigade auktoriteter, få detsamma besvaradt på ett för föreningen gynnsamt sätt.

---

*) Deraf för sömnad	2,109
» » knyppling	821
» » väfnad	5,342
» » mönsterkopiering och undervisning	206
» » ledningen af Byrån och de olika arbetsafdelningarne samt aflöning åt städerska m. m.	1,336
» » bokföring	200

Ett sådant svar torde t. ex. kunna sökas i det faktum, att Handarbetets Vänner räkna bland sina närmaste gynnare och ifrigaste afnämna, flera af våra mest ansedda konstnärer och konstkännare; så ock deruti att utlänningar, hvilka resa för konstnärliga ändamål, svenskar som i utlandet följt och studerat textil-industriens utveckling, samt i allmänhet fornälskare och samlare uttalat sitt varma gillande af föreningens sträfvanden och ifrigt påyrkat vigten af mönstrens utgifvande, samt bearbetningen af det genom föreningen samlade material, äfven för kulturhistoriska och vetenskapliga ändamål.

Slutligen har styrelsen den glädjen att kunna framlägga ett ännu betydelsefullare, direkt svar på frågan, i nedanstående utdrag af ett bref från den berömde författaren af »Die Kunst im Hause», föreståndaren för det stora konst- och slöjdmuseet i Wien, *Professor Jacob Falke*, — hvilket bref skrifvits med anledning af några profarbeten, som Handarbetets Vänner förliden vinter tillsände honom med en svensk resande.

— — — — »Om jag först i dag finner tid att besvara Edert vänliga bref och tacka Er för det nöje Ni beredt mig genom bekantskapen med professor C. och de af honom hitförda och öfverlemnade väfnader och broderier, så är helt säkert likgiltighet för Er och Edra sträfvanden icke skälet till mitt dröjsmål. I ett arbetsamt lif flyger tiden med sådan snabbhet, att dagens uppgifter aldrig taga slut, och detta har blott alltför lätt till följd att det, som icke står på pligternas lista, hänskjutes till nästa dag och så vidare. Så har det äfven gått med besvarandet af Edert bref; men kommer jag än sent, så kommer jag dock en gång säkert.

»Bland de nutida konstnärliga sträfvanden, hvilka jag med deltagande följer, taga de som äsyfta ett återupplifvande af de olika folkens hemslöjd, mitt intresse på ett alldeles särskildt sätt i anspråk. Också får jag ju, som ni sjelf anmärker, räkna mig såsom tillhörande deras antal, hvilka härtill gifvit upphof. Det faller sig således af sig sjelf, att Edra meddelanden voro för mig högst välkomna, isynnerhet som de äfven åtföljdes af prof, hvilka bevisade att Ni inslagit en riktig väg. Det var en lycklig tanke af Er, att grundlägga en förening för saken, och att sålunda på visst sätt intressera hela landet derför. Har detta intresse en gång blifvit väckt, så kan det ej slå felt, att insigt i saken vinnes och derigenom äfven njutning och glädje; ty dessa arbeten och konstformer, hvilka under en så lång tidrymd blifvit föraktade och åsidosatta för så många sämre sakers skull, äro något verkligt godt och äro i stånd att bereda ett sannt nöje. Vi kunna tyvärr ej förfara på samma sätt här, emedan vi sakna nationel gemenskap och emedan nästan hvarje traditionelt spår af dylika arbeten i de tyska provinserna utslocknat. Blott i de trakter som bebos af slaviska folkstammar, finna vi dem ännu, och till en del (t. ex. i Bukowina, Galizien m. fl.) mycket nära liknande dem i Sverige. Icke destomindre värdera vi och söka draga nytta af dessa

nationela arbeten; dock måste hos oss detta ske endast genom skolor och fabriker. Såsom hemarbete i bildade kretsar är hittills knappast någonstädes tal derom; endast undantagsvis börjar väl här och hvar ett fruntimmer, som har mera konstnärligt sinnelag, att sysselsätta sig dermed.

»De arbeten, som Professor C. medfört till oss, och som jag har utställt såväl i vår broderiskola som på museet, hafva vunnit odeladt bifall, och hos flere har vaknat en önskan att ega dem. Tyvärr måste jag återsända dem i dessa dagar. Men enligt hvad jag uppfattat ur Edert bref och af Professor C:s meddelanden, förfärdigas redan såväl de brokiga väfnaderna till möbeltyg och förhängen, som de broderade dukarna och servietterna af linne, till försäljning, och man kan erhålla de förra t. ex. efter meter. För denna händelse skulle jag vänligen vilja be Er att sända museet några prof, såväl af väfnaderna som af dukar och servietter för thébordet. Jag skulle draga försorg om att de blefve utställda och tror mig kunna anskaffa flera beställningar derå. Jag anhåller därför att priserna må utsättas. Sannolikt har Ni på något sätt organiserat försäljningen och behöfver då blott utfärda uppdrag härtill. Omkostnaderna för försändelsen skola gerna öfvertagas af museum.

»— — — — För mig har väl, sedan den oförgätlige konung Carl XV:s död, all utsigt försvunnit, att någonsin återse Sverige och Stockholm. Så mycket fastare qvarhåller jag det i minnet.

»Med den önskan att detta bref icke må blifva sista tecken till lif mellan oss, utan att det gemensamma intresset måtte uppehålla förbindelsen, tecknar jag med högaktning

Ödmjukeligen
J. Falke.»

Så långt den berömde konstkännaren.

Ehuru djupt kännande och villigt erkännande ofullkomligheten af sina bemödanden äfven på detta område, kan dock föreningen, på grund af det ofvan anförda, hoppas att hon — om än långt aflägsen från målet — dock är på rätta vägen dit; och tro vi oss uttrycka allas deras uppfattning, som hafva någon närmare inblick i föreningens verksamhet, då vi uttala den öfvertygelsen, att föreningen för sina framgångar i detta afseende först och sist har att tacka den framstående konstnärinna, som från början varit själen i föreningens konstnärliga verksamhet, och som med uppoffrande nit och intresse följt och ledt, samt med konsterefarens hand sjelf deltagit i hennes arbeten. Likaså är det säkerligen icke mer än *en* åsigt om skickligheten och det outtröttliga nitet hos de tvenne damer, hvilka vid hennes sida verkat för föreningens konstnärliga uppgift, af hvilka den ena derförutom, med sällspord beredvillighet och aldrig svikande tålmod, bestridit den ansvarsfulla platsen såsom direktris för byrån.

Ytterst beror dock naturligtvis föreningens framtid på allmänhetens intresse och medverkan. Frågan i hvad mån föreningen kunnat tillvinna sig dem, är således det sista och ej minst viktiga spörsmålet som vi här ega att besvara.

I själfva verket innebäres ock svaret i de siffror, hvilka utvisa antalet betalande medlemmar och beloppet af försålda arbeten för detta år, jemförda med samma siffror för föregående år. Denna jemförelse utfaller så, att emot 100 betalande medlemmar första året, räknar föreningen nu omkring 200; och mot en försäljningssumma af 3,263 kronor nästföregående år, visar det nu förlidna årets räkenskaper ett belopp af 12,872 kronor.

Men i trots af det glädjande vittnesbörd, som isynnerhet den sista siffran gifver, måste föreningen dock för sig sjelf erkänna, att hennes sak omfattas egentligen blott af en mindre krets af verkliga konstnärer och konstvänner, hvaremot den större allmänheten, synnerligast damerna, ännu stå temligen oberörda af hennes inflytande.

Vid en återblick på det förflutna arbetsåret, så som det framstår i här ofvan meddelade uppgifter, se vi föreningen arbetande för sitt mål med oförminskadt nit och stegrad framgång, men dock alltid under trycket af de ogynnsamma förhållanden som uppstå genom saknaden af rörelsekapital och fasta tillgångar, hvaraf följer, ej blott otillräckligheten af förråd, utrymme och användbara arbetskrafter samt brist på tidsenliga och förbättrade redskap, utan ock omöjligheten att så som sig bör ersätta det arbete, som hittills frivilligt egnats den konstnärliga sidan af föreningens verksamhet, och som hon anser sig *hvarken kunna eller böra fortfarande, utan ersättning, taga i anspråk.*

De närmaste önskningsmålen för det kommande arbetsåret hafva sålunda visat sig vara:

ökadt utrymme;

ett räntefritt förlagslån till fullföljande af det produktiva arbetet; samt en fast anslagssumma för de tre följande åren, tillräcklig att tillåta föreningen att lemna ersättning åt sina konstnärsbiträden samt utveckla den sidan af sin verksamhet hvilken, enligt hvad ofvan blifvit antydt, icke kan betala sig, d. v. s. den som omfattar studier, experiment, anordnande af modellarbeten samt meddelande af undervisning.

Hvad det första önskningsmålet beträffar, hafva ett par förberedande steg till uppfyllande af detsamma redan blifvit tagna. Föreningen har nemligen hyrt en lokal, n:o 14 Lilla Vattugatan, afsedd till bonings- och arbetsrum för några af väfverskorna, samt till samlingsrum för styrelsen m. m., i hvilket sistnämnda rum äfven undervisningskurser i teckning, knyppling och konstsoöm torde komma att

anordnas. Derjemte har föreningen ingått till Kongl. Maj:t med ansökan att hyresfritt få till arbetslokal för sig upplåten en lägenhet vid Bellevue kgl. lustslott, hvilken ansökan blifvit i nåder beviljad.

Å föreningens vägnar har ock en hemställd blifvit gjord till alla kgl. hushållningssällskap i riket, huruvida de skulle anse lämpligt och med sin uppgift öfverensstämmande att understödja föreningens verksamhet med något årligt anslag, under en tid af 3 år, efter hvilken tid det bör visa sig i hvad mån föreningen kunnat göra sig förtjent af vidare understöd.

Utom dessa förberedande åtgärder för nästa arbetsår har styrelsen äfven utarbetat förslag till nya stadgar och till en fastare organisation af föreningens verksamhet, genom hvilkas antagande man hoppas ej blott att underlätta och bättre ordna arbetet, utan ock betrygga utsigten till erhållande af kraftigare offentligt understöd.

Till slut får styrelsen uttala sin glädje öfver den framgång föreningen hittills rönt, sin tacksamhet för det understöd hon erhållit och det frivilliga arbete som kommit henne till del, sin belåtenhet med den duglighet och det intresse för saken som det stora flertalet af hennes arbeterskor ådagalagt, samt slutligen sin fasta förhoppning att en verksamhet, hvilken inom så kort tid lemnat så lofvande resultat, skall under den närmaste framtiden röna det fortsatta understöd från så väl statens som allmänhetens sida, som fordras för att föreningen allt mera skall kunna närma sig och slutligen uppnå sitt föresatta mål.

Stockholm i November 1876.

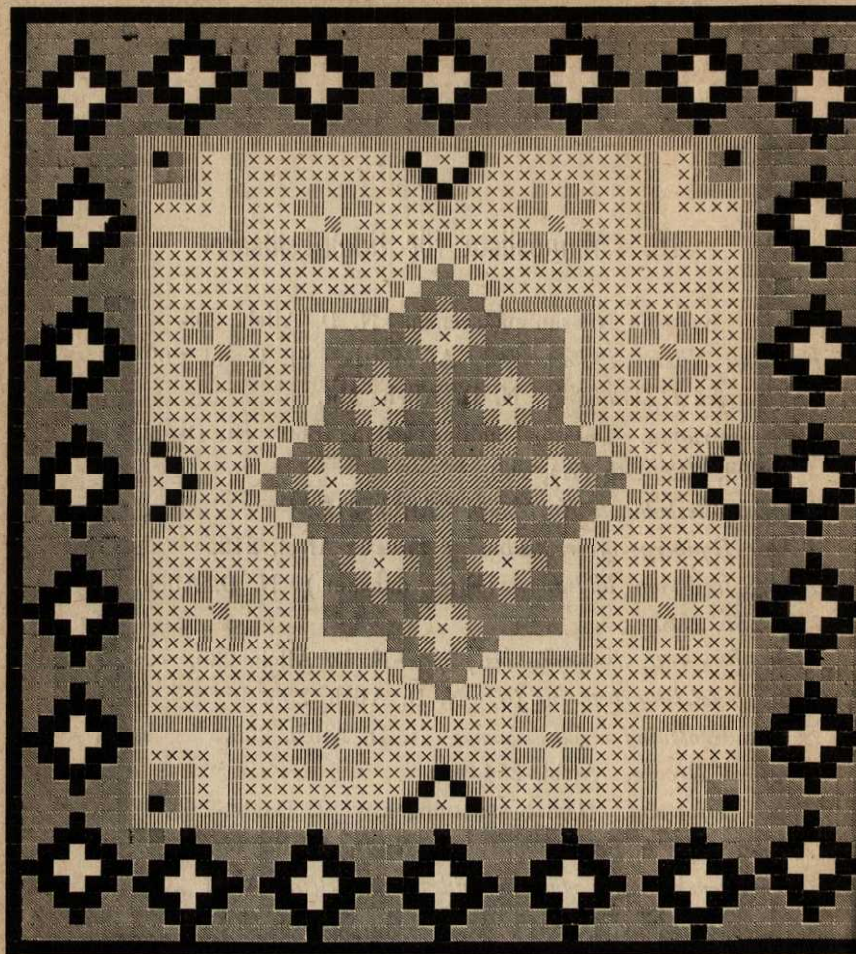
S. L—d Adlersparre. E. Ankarsvärd. Fr. Linnell.

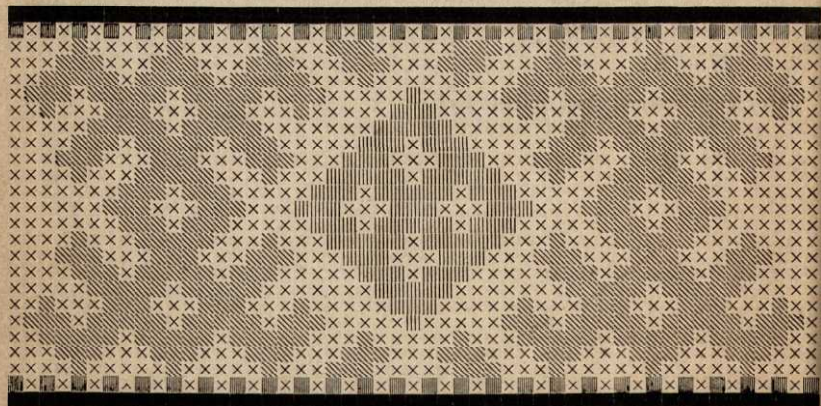

46. Minneslista för tidningsläsare.

- Musik.* Kristina Nilsson på scenen. N. D. Alleh. 203.
- Kristina Nilsson i Stockholm.* Af Mattis. St. Dagbl. 209.
- Socialismen i Danmark.* N. D. Alleh. 211.
- Försvarsfrågan.* Dess behandling sedan 1860. St. Dagbl. 206, 208, 212, 245 (A), 260.
- Underbefälsskolan å Karlsborg.* Aftbl. 212.
- Viktor Rydbergs öfversättning af Faust.* Aftbl. 212.
- Några ord om bildning.* (Efter danskan.) N. D. Alleh. 235, 237, 238.
- Samhällets rätt, den enskildes pligt.* N. D. Alleh. 236.
- Den parisiska arbetarens lif.* N. D. Alleh. 253.
- Slöjdundervisning i folkskolorna.* N. D. Alleh. 255.
- Stopford Brooke.* Aftbl. 254.
- Tidningsöfversigt.* (Om beskattningen.) St. Dagbl. 265.
- Arbetaren på landet i Frankrike.* N. D. Alleh. 265.
- Naturvetenskapernas ställning vid universiteten.* Aftbl. 269.
- Den österländska befolkningens tillstånd.* Aftbl. 274.
- Den nya kandidat-examen vid universiteten.* N. D. Alleh. 274.
- Pansar och kanoner.* St. Dagbl. 275 (A).
- Stockholms uppfostringsanstalt för värnlösa flickor.* St. Dagbl. 275 (B).
- Om kammarmusik.* Aftbl. 276.
-

||| brungult, □ blekgult, ■ krapprött, ■ mörkblått, × ljusblått, // mossgrönt.

||| rött, // blått, × hvit eller oblekt botten.

Innehåll:

	Sid.
1. Om flickors uppfostran. Af <i>R. von Koch</i> . (Prisbelönt).....	1.
2. Om den fornnordiska litteraturen. Af — <i>th</i> —. Forts.....	40.
3. Återblick på det förflutna året. Poem af — <i>ra</i>	52.
4. Boköfversigt. Af <i>E—N</i>	55.
5. Ur vår dagbok ..	62.
6. Landets försvar. Af <i>R</i>	65.
7. Den fornnordiska litteraturen. Slut fr. föreg. häfte. Af — <i>th</i> —.	73.
8. »Facta non verba» (Adeline Cooper).....	89.
9. Systrarna. Dikt af <i>en ung Finska</i>	99.
10. Öfversättningar från Ungerska skalder. I hösten, efter Arany. Af <i>Lotten v. Kræmer</i>	103.
11. Bidrag till Dante-litteraturen i Sverige. Af <i>Emund Gammal</i> ...	105.
12. Om Småbarnskolan och lärarinnelönen. (Forts.)	111.
13. »Jagtnymf och fauner». Af <i>t</i>	112.
14. Mönster	119.
15. Den nya världen. Poem af (* *).....	121.
16. Qvinlighetskulten och Positivismen	125.
17. Marie Colban och hennes noveller	129.
18. Högt upp i nordens*). Berättelse i sammandrag efter M. Colban	137.
19. Återblick på 1875 års möte för tankeutbyte rörande qvinnoupp- fostran.....	181.
20. Äkta kärlek. Poem af <i>Audax</i>	189.
21. Dansk litteratur	190.
22. Ur vår dagbok	201.
23. Reseunderstöd för insamlande af bidrag till den svenska qvin- nans historia	292.
24. Mönster	204.
25. Anteckningar under läsningen af Stopford A. Brooke's arbeten 1. Tålmod och otålighet. 2. Trohet.	205.
26. Några ord om qvinnan såsom populär föreläsare. Ur ett bref från <i>W. N.</i>	218.
27. Om den gifta qvinnans eganderätt. Af <i>L. N.</i>	215.
28. Middlemarch by George Eliot af <i>E—N</i>	221.
29. Resebref från <i>Gerda</i>	256.

*) I berättelsen »Högt upp i Norden» har af misstag benämningen »Finnar» användts, der det bort heta *Lappar*, se sid. 151—155, m. fl.

	Sid.
30. I fråga om arbetstäfningar för barn. Brefvexling mellan <i>Sigyn</i> och <i>Esselde</i>	263.
31. F. d. Arftagerskan. Poem af <i>Rolf Esbjörnsson</i>	269.
32. Boköfversigt	271.
33. Minneslista för tidningsläsare	272.
36. Mönster	273.
36. Några data ur en Drottning's lif. Af <i>Esselde</i>	275.
36. Gamle Heltberg. Poem af <i>Björnstjerne Björnson</i>	279.
37. Anteckningar under läsningen af Stopford Brooke's arbeten. 3. Barnalif	283.
38. Om småbarnslärarynnor för hem och skola. Af <i>E—N</i>	290.
39. Resebref från <i>Gerda</i>	298.
40. Några bilder ur den franska diktverlden. <i>Alphonse Daudet</i> . Af <i>Esselde</i>	416.
41. Barnet spion. Berättelse af <i>Alphonse Daudet</i>	324.
42. Notarien. Berättelse af <i>Alphonse Daudet</i>	332.
43. Några veckors sommarlif bland Östgötaskären af —th—	337.
44. Boköfversigt	347.
45. Handarbetets Vänner. Årsberättelse för arbetsåret 1875—1876	351.
46. Minneslista för tidningsläsare	359.
47. Mönster	360.

